

בִּיָּדָם

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.).

بتسليم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة

B'TSELEM - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

דף מידע | אוקטובר 2001

דִּין לַעֲצָמָם

אי אכיפת החוק על מתנחלים
שתקפו פלסטינים בתגובה
לפגיעה באזרחים ישראלים

בצלם

דף מידע אוקטובר 2001

דין לעצמם

**אי אכיפת החוק על מתנחלים
שתקפו פלסטינים בתגובה
לפגיעה באזרחים ישראלים**

*בצלם הוא ארגון זכויות אדם עצמאי שהוקם בשנת 1989 במטרה לתעד את הפרות זכויות האדם בשטחים ולהביאן לידיעת קובעי המדיניות והציבור הרחב. ממצאי **בצלם** מבוססים על עבודת שטח ותחקירים עצמאיים וכן על מקורות רשמיים, עתונות ונתוני ארגוני זכויות אדם ישראלים, פלסטיניים ובינלאומיים.*

מחקר וכתביבה: רון דודאי

עריכה: יעל שטיין

ריכוז מידע: קורין דגני

עבודת שטח: מוסא אבו הששה

האשם אבו חסן, רסלאן מחאגינה

תמונת שער: מתנחלים תוקפים

פלסטיני בחברון. 6.6.01

צילום: נאيف השלמון, רוייטרס

התעלמות מחובתה החוקית של ישראל, ככוח הכובש בשטחים, להגן על שלומה וביטחונה של האוכלוסייה הנתונה לשליטתה. עדויות ונתונים שאסף בצלם בשנים האחרונות מראים כי היחס המקל מצד הרשויות הישראליות קיים בכל השלבים: החל מחיילים ושוטרים הנוכחים בשטח בזמן תקיפות של מתנחלים ואינם מתערבים, דרך חקירות שטחיות ולא ממצות, וכלה בגזרי דין מקלים וחנינות של המעטים שהורשעו בתקיפת פלסטינים.⁵

מאז תחילת אינתיפאדת אל-אקצא תקפו פלסטינים אזרחים ישראלים בכל רחבי השטחים, בעיקר באמצעות ירי ויידוי אבנים על כלי רכב ובתי מגורים. כתוצאה מתקיפות אלה נהרגו בשטחים 67 אזרחים ישראלים, מתוכם 49 מתנחלים. פגיעה מכוונת באזרחים היא הפרה בוטה של המשפט הבינלאומי ואסורה לחלוטין, יהיו הנסיבות אשר יהיו. הקמת ההתנחלויות אמנם מנוגדת להוראות המשפט הבינלאומי,⁶ אולם לעובדה זו אין כל השפעה על מעמדם וזכויותיהם של האזרחים המתגוררים בהן ואינה הופכת אותם למטרה לגיטימית לפגיעה. לעמדה לפיה המתנחלים אינם אזרחים ולפיכך פגיעה בהם היא לגיטימית במסגרת המאבק הפלסטיני אין כל בסיס במשפט הבינלאומי; ההבחנה בין אזרחים ללוחמים היא מאושיות המשפט ההומניטרי הבינלאומי, אשר אינו מכיר בקיומה של קטגוריה נוספת,⁷ ומבחין בין אמצעים חוקיים לכאלה שאינם חוקיים, בכל מצב שהוא. לכן, כל פגיעה באוכלוסייה האזרחית הישראלית בשטחים, הכוללת נשים וילדים, אסורה לחלוטין.⁸

אלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים היא תופעה נרחבת, הקיימת בשטחים מזה שנים רבות. מאז תחילת האינתיפאדה הראשונה בדצמבר 9.12.87 עד ל-3.10.01 נהרגו בשטחים 124 פלסטינים בידי מתנחלים, 11 מהם מאז ספטמבר 2000.¹

במארס 2001 פירסם בצלם דו"ח שכותרתו "הסכמה שבשתיקה".² בדו"ח תוארו מעשי אלימות רבים של מתנחלים כלפי פלסטינים במהלך אינתיפאדת אל-אקצא. במהלך האינתיפאדה מתנחלים ירו בפלסטינים, יידו עליהם אבנים, פגעו ברכוש, חסמו כבישים והתנכלו לתושבי השטחים בדרכים נוספות. מעשים אלה אירעו, בין השאר, תוך כדי כניסה ליישובים פלסטיניים, פגיעה בכלי רכב פלסטיניים בזמן נסיעה בכבישים, והתנכלות לחקלאים בזמן עבודתם בשדותיהם. מעשי אלימות דומים מצד מתנחלים נמשכו מאז פירסום הדו"ח ביתר שאת.

בנוסף למעשים אלה אירעו בחודשים האחרונים בשטחים כמה פיגועי ירי קטלניים אשר מיוחסים לחוליה (או חוליות) של ישראלים.³ לפי חלק מההערכות, אותם גורמים אחרים לשורה של פיגועים החל מחודש אפריל 2001. המשטרה מסרה לבצלם כי נערכת חקירה אינטנסיבית בנושא;⁴ למרות זאת לא נמסר על התקדמות כלשהי בחקירה.

ברקע מעשי אלימות אלה עומד כישלונה של מערכת אכיפת החוק הישראלית, המתייחסת לתופעה זו בסלחנות ובקלות ראש. יחס זה, בין השאר, מאפשר את המשך קיומם של מעשי אלימות אלה, תוך

1. ייתכן ומספר הפלסטינים שנהרגו על-ידי מתנחלים גבוה יותר, שכן ישנם מקרים בהם נהרגו פלסטינים מבלי שיהיה ברור האם כוחות הביטחון הישראליים אחראים להריגתם או מתנחלים. מאחר ובחלק מהמקרים לא היו עדי ראיה ודובר צה"ל אינו מדווח על הריגת פלסטינים על-ידי כוחות הביטחון, קביעה בנוגע לגורם האחראי אינה תמיד אפשרית. בנוסף, ישנם כמה מקרים בהם נדרסו פלסטינים על-ידי מתנחלים, כאשר לא ברור האם מדובר בדריסה מכוונת או בתאונת דרכים.
2. בצלם, הסכמה שבשתיקה: מדיניות אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים, מארס 2001 (להלן: בצלם, הסכמה שבשתיקה).
3. "ראש השב"כ: חוליה יהודית פועלת בשטחים", YNET, 10.7.01.
4. מכתב לבצלם מראש ענף חקירות במחוז ש"י, סניצ' אורי וייסקופ, 6.9.01.
5. על אלימות מתנחלים במהלך האינתיפאדה הראשונה, ר' בצלם, אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בשטחים, מארס 1994.
6. המשפט הבינלאומי אוסר על העברת אוכלוסייה משטח המדינה הכובשת לשטח כבוש ועל עריכת שינויים של קבע שלא לטובת האוכלוסייה המקומית; ר', בין השאר, סעיף 49 של אמנת ז'נבה הרביעית. לפירוט בנושא זה ר' בצלם, ההתנחלויות בשטחים כהפרת זכויות אדם: היבטים משפטיים ועקרוניים, מארס 1997.
7. ר' בנושא זה בצלם, הצעת החוק: "כליאתם של לוחמים שאינם זכאים למעמד של שבוי מלחמה", יוני 2000.
8. לנושא זה ר' בצלם, איפוף מדומה: הפרות זכויות אדם בשטחים במהלך אינתיפאדת אל-אקצא, דצמבר 2000, עמ' 14-15; בצלם, ההתנחלות בשטחים כהפרת זכויות אדם: היבטים משפטיים ועקרוניים, מארס 1997, עמ' 20.

מתושבי השטחים. ההתמקדות בסוג זה של פעולות, על אף שהיו גם אחרות שהובילו לתוצאות טרגיות עוד יותר, נובעת מהיותן המוניות, גלויות וצפויות מראש, עובדה ההופכת את הימנעותן של הרשויות הישראליות למנוע אותן לחמורה עוד יותר.

דו"ח זה יעסוק בסוג אחד של אלימות מתנחלים כלפי פלסטינים: התפרעויות המוניות של מתנחלים בתגובה על פגיעה של פלסטינים במתנחלים. מדובר רק בהיבט אחד של תופעה נרחבת יותר, שהובילה לפגיעה בחיי אדם, לפציעות, לנזק נרחב לרכוש ולכלכלה ואשר יצרה מצוקה נמשכת בקרב רבים

פעולות נקמה של מתנחלים

של מתנחלים בחברון באמצע יולי.¹⁰ בהזדמנות אחרת אמר מקור משטרתי בכיר כי "כמעט כל אירוע של פיגוע פלסטיני גורר אחריו פעולת תגובה מצד יהודים".¹¹ כך תיאר עמוס הראל, הכתב הצבאי של עיתון "הארץ", את התופעה:

ההבנה למצוקת המתנחלים, הקשר ההדוק בין הנהגתם לקצינים הבכירים המשרתים בשטחים ולא פחות מכך אוזלת היד שמפגינים צה"ל והמשטרה בטיפול במתפרעים יהודים, הפכו את אלימות המתנחלים לספיח צפוי, כמעט מקובל, לכל פיגוע נגדם. כל פגיעה או רצח של מתנחל בגדה נענים כעת בשריפת שדות ובתים פלסטיניים, הכאת עוברי אורח, תקיפת עיתונאים ולעתים ירי.¹²

חזי קאלו, לשעבר ראש האגף לעניינים לא ערביים בשב"כ, העריך בעקבות פיגוע הירי במישור אדומים ב-29.8.01 כי המניע העיקרי מאחורי פעולות אלימות של ישראלים כלפי פלסטינים בתקופה זו הוא הרצון לנקום.¹³ גם במאמר בעיתון "הארץ", שניתח מקרים רבים בהם פגעו ישראלים בפלסטינים בעשרים השנים האחרונות, הובאה ההערכה כי בין המניעים הבולטים לטרור יהודי עומד הרצון לנקום - מצד קרובים של נפגעים, מתוך קנאות דתית וכתגובה ספונטנית לפיגוע נגד יהודים.¹⁴

כמה מהמתנחלים הביעו באופן גלוי חששות ואזהרות למעשי נקמה.¹⁵ גופים שונים אף הפיצו כרוזים הקוראים לנקמה. גוף המתקרא "מטה גבולות ההבטחה", לדוגמה, הפיץ עלון בכותרת "רוצים צדק? רוצים נקמה!". בעלון נכתב, בין השאר, כי "בעימות בין ישראל ואויביהם, הנקמה היא מעשה חיובי וצודק מאין כמוהו".

אחת התופעות הבולטות באלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים במהלך האינתיפאדה הנוכחית היא גלי התפרעויות של מתנחלים לאחר פגיעה של פלסטינים בישראלים. דוגמה מובהקת לדפוס זה הייתה לאחר הריגתו של תושב גוש קטיף, רוני צלאח, ב-14.1.01. מייד לאחר הריגתו הגיעו מאות מתנחלים לאזור המוואסי ברצועת עזה והתפרעו שם במשך כמה שעות. המתנחלים ירו ופגעו ברכוש, השחיתו שדות ושרפו חממות.⁹ אירועים דומים התרחשו פעמים רבות גם בגדה המערבית במהלך האינתיפאדה.

כאמור, תקיפות של מתנחלים על-ידי פלסטינים הן אסורות לחלוטין על-פי המשפט הבינלאומי ולא ניתן להצדיקן. אולם, התקפות אלה אינן יכולות להצדיק בשום מקרה מעשי אלימות מצד מתנחלים כלפי פלסטינים. גם כאשר הפגיעה במתנחלים היא חמורה במיוחד, הגורמים הרשמיים הם אלה האמורים לאכוף את החוק ולא אנשים פרטיים. על פי חוק העונשין, המקרה היחיד בו מותר לאדם לפגוע במכוון באדם אחר הוא כאשר מדובר בהגנה עצמית - כאשר נשקפת סכנת חיים ואין כל אפשרות אחרת להתגונן מפני הסכנה. ירי לצורך הרתעה או הענשה הוא אסור בכל הנסיבות. יש להדגיש כי אופיים של כל המעשים המתוארים בדו"ח זה סותר את האפשרות כי מדובר בהגנה עצמית: ידווי אבנים, מעשי ונדלזים ופגיעה ברכוש, אינם יכולים להיחשב למעשים של הגנה עצמית.

גורמים במשטרה ציינו כי פגיעות של מתנחלים בפלסטינים לאחר פגיעה במתנחלים היא תופעה מוכרת: "בכל פעם אחרי פיגועים או מעשי רצח של מתנחלים יש גל של פעולות נקמה מצד אנשי הישובים היהודים. זו לא הפעם הראשונה שקורים דברים" - כך אמר גורם בכיר במשטרה בעקבות התפרעויות

9. "מסע הנקמה של המתנחלים", מעריב, 16.1.01; "מתנחלים התפרעו ושרפו חממות במחאה על רצח רוני צלאח", הארץ, 16.1.01.
10. "בכיר במשטרה: תגובות המתנחלים יתחת שליטה", YNET, 10.7.01.
11. "דרושים: מתנדבים לנסיעה בצירים המסוכנים", ידיעות אחרונות, 17.8.01.
12. "המצב בחברון: השבועיים האחרונים הכניסו את העיר לסחרור מסוכן", הארץ, 15.7.01.
13. הדברים נאמרו ברצף בתוכנית "בוקר טוב ישראל", גלי-צה"ל, 29.9.01. במקום אחר הביע קאלו חשש מפני "אינתיפאדה יהודית בשטחים", ר' "הגולדשטיינים הבאים", הארץ, 2.4.01.
14. "טרור יהודי - המניעים העיקריים: נקמה, הרתעה, קנאות דתית", הארץ, 22.7.01.
15. "בהתנחלויות נקבעים בין הרצון לנקום לצורך להבליג", הארץ, 1.6.01; "רבני יש"ע מתנגדים ליוזמות פרטיות, אבל יש גם קולות אחרים", הארץ, 15.6.01; "בשקט, המתנחלים מדברים על הגולדשטיין הבא", הארץ, 22.6.01.

מיידיית על פגיעה במתנחלים.¹⁸ גם פיגועי הירי שבוצעו בחודשים האחרונים על ידי חוליה או חוליות של יהודים, אשר דו"ח זה לא יעסוק בהם בהרחבה, נחשדים כמעשי נקמה. לאחר הפיגוע שבוצע במישור אדומים ב-29.8.01, בו נהרג חיידר כנעאן, נשלחה הודעה לכלי התקשורת כי הירי בוצע כנקמה על הריגתו של הלל ליברמן בראשית האינתיפאדה.¹⁹ על אף סייגים אלה, המעשים המתוארים בדו"ח, בדומה למעשים אחרים שאירעו בשטחים במהלך האינתיפאדה, משתייכים לדפוס ברור וחוזר על עצמו: הפעולות הן בעלות אופי מאורגן, משתתפים בהן עשרות ואף מאות אנשים, הן מתקיימות לרוב לאור היום ונמשכות זמן רב יחסית.

בשנים האחרונות התריע בצלם, לצד גורמים רבים אחרים, פעמים רבות על היעדרה של אכיפת חוק יעילה על מתנחלים אלימים. בצלם בחר להתמקד בדו"ח זה בפעולות הנקמה, שכן הבעיות באכיפת החוק מקבלות ביטוי מובהק בתגובת הרשויות לפעולות אלה. על אף שבפעולות המתוארות בדו"ח זה לא היתה פגיעה בנפש, אופיין הגלוי והנרחב מלמד, בין השאר, על כך שהמשתתפים בהן יודעים כי הרשויות הישראליות יימנעו מתגובה משמעותית נגדם. למרבה הצער, העדויות המובאות להלן מצביעות על כך כי זה אכן המצב.

מעשי נקמה מצד מתנחלים הפכו לדבר שבשגרה עבור רבים מהפלסטינים תושבי השטחים. כך לדוגמה, סולימאן מחמוד נגיאר, תושב הכפר בורין שבאזור שכם, מסר לבצלם כי "כאשר נהרג או נפצע מתנחל כלשהו במקום כלשהו אנחנו משלמים את המחיר על כך, אפילו אם האירוע היה בחברון. המתנחלים יורדים מההתנחלות יצהר, משחיתים רכוש ומיידים בנו אבנים ובקבוקי תבערה".¹⁶ עבד אל-רחמאן עודה, תושב חווארה, אמר בעדותו לבצלם כי "אחרי שאירעו באזור תקריות האירועים היו מחרפים. לאחר שמתנחל היה נהרג באזור סמוך, היו מגיעות קבוצות של מתנחלים, מנפצים את השמשות ומשליכים אבנים על המכוניות הערביות".¹⁷

מעשי האלימות המתוארים בדו"ח הם דוגמאות מובהקות לתופעה של פעולות נקמה שמבצעים מתנחלים וכולם התרחשו זמן קצר לאחר שפלסטינים פגעו במתנחלים. מאחר שקשה לעמוד על המניע המדויק של כל מעשי המתנחלים, הדו"ח אינו מתיימר להציג רשימה מלאה ומדויקת של אירועים מסוג זה: ייתכן שחלק מהפעולות תוכנן מראש והוצא לפועל בעיתוי זה; ייתכן גם שפעולות נוספות בוצעו כנקמה לאירועים שהתרחשו בעבר. כך, לדוגמה, מספר מתנחלים תושבי מעלה אדומים נעצרו לאחרונה, בחשד שיידו אבנים מספר רב של פעמים לעבר מכוניות פלסטיניות. המשטרה הגדירה מעשים אלה כ"פיגועי נקמה", אך לא ברור אם נעשו בכל פעם כתגובה

16. העדות נבנתה על-ידי האשם אבו חסן ב-27.6.01.

17. העדות נבנתה על-ידי האשם אבו חסן ב-16.1.01.

18. "נחשפה התארגנות של יהודים ממעלה אדומים שפגעו בערבים", מעריב, 22.8.01.

19. "הקורבן החמישי של הטרור היהודי", ידיעות אחרונות, 30.8.10.

מקרים לדוגמה

1. חברון, מארס-אפריל 2001: כמה ימי התפרעויות בתגובה להריגתה של תינוקת בת 10 חודשים

העיר חברון מהווה מזה זמן רב את אחד ממוקדי האלימות העיקריים בגדה המערבית.²⁰ ב-26.3.01 נהרגה בחברון שלהבת פס, בת 10 חודשים, מירי של פלסטיני. החשש מתגובה אלימה של מתנחלים כלפי פלסטינים התעורר מיד וגורמים בצה"ל הביעו חשש מאלימות קשה של מתנחלים. עוד באותו יום פירסם דובר צה"ל הודעה לפיה "צה"ל קורא למתיישבים הישראלים לנהוג איפוק גם בשעה קשה זו ולהימנע מתגובות שישחקו לידי הפלסטינים ויזרזו את המצב";²¹ אלי"מ נועם תיבון, מפקד חטיבת חברון, אמר בראיון לטלוויזיה בערוץ 1 כי "אני מקווה שהשטח לא יידלק".²²

למרות ההערכות לגבי העומד להתרחש, לא עשה צה"ל מאמץ רציני כדי למנוע את התפרעויות המתנחלים בעיר, שהחלו באותו יום בו נהרגה שלהבת פס. במשך כמה ימים מתנחלים תקפו פלסטינים, פגעו ברכוש וסיכנו חיי אדם. ההתפרעויות כללו שריפת חנויות, ביזה, זריקת אבנים, שריפת מבנים של הוואקף ומעשי התנכלויות וונדליזם נוספים.

ב-1.4.01 פוצצו המתנחלים בלון גז בחנות פלסטינית בחברון. רק אז, לאחר שישה ימים של התפרעויות של מתנחלים, פירסם דובר צה"ל הודעת גינוי למעשי המתנחלים, שהתייחסה רק לסכנה שנשקפה לחיילים בעקבות הפיצוץ, תוך התעלמות מוחלטת מהפגיעה בפלסטינים וברכושם. בהודעה נכתב כי "פיצוץ בלון גז בחנות בחברון סיכן חיילי צה"ל".²³

רבות מההתקפות בוצעו באופן גלוי מול מצלמות הטלוויזיה. יתרה מזו, גורמים בצבא, במשטרה ובקרב הנהגת המתנחלים טענו כי מעשי האלימות בוצעו בעיקר על-ידי מתנחלים קיצוניים שהגיעו מחוץ ליישוב, שזהותם היתה ידועה. כך אמר מח"ט חברון, אל"מ נעם תיבון, לקבוצה של חברי כנסת:

יש פה כארבעים איש, שהגיעו לכאן מיצהר, מתפוח, מקדומים ומרעננה. כולם קשורים איכשהו לישיבה בשכם... זיהינו אותם והתרענו בפני ראשי הישוב היהודי בחברון שלא לגלות סלחנות כלפיהם... הייתה לנו ידיעה שמשוה עומד להתרחש. לצערי הרב, הם לא שעו לעצתי והתייחסו אליהם בסלחנות והתוצאה של השבוע האחרון כאן היא מאוד לא טובה. פורצים לחנות, בוזזים אותה, שורפים אותה. דברים שפשוט לא יאמנו.²⁴

החובה להגן על חיי הפלסטינים ועל רכושם מוטלת על מח"ט חברון. נסיונו להטיל את האשמה להתפרעויות בעיר על ראשי המתנחלים בחברון, ש"יגילו סלחנות" כלפי המתפרעים, הוא דרך להתחמק מאחריותו למעשי המתנחלים ולהצדיק את סירובו של הצבא להגן על הפלסטינים.

בחודש אוגוסט 2001, כחמישה חודשים לאחר האירועים, המשטרה עדיין לא סיימה את החקירה בנושא, למרות שזהותם של לפחות חלק מהמתפרעים ידועה. ממשטרת מחוז ש"י נמסר לבצלם כי נפתחו תיקי חקירה בקשר לאירועים שהתרחשו באותם ימים וכי "האירועים עדיין נחקרים".²⁵

20. ר' בצלם, הסכמה שבשתיקה, עמ' 9-13; בצלם, דו קיום בלתי אפשרי: זכויות האדם בחברון מאז הטבח במערת המכפלה, ספטמבר 1995; Human Rights Watch, *Center of the Storm: A Case Study of Human Rights Abuses in Hebron District*, April 2001.

21. ר' הודעת דובר צה"ל מה-26.3.01. הודעות דובר צה"ל מתפרסמות ב-www.idf.il.

22. "חשש ממעשי נקם בעקבות הריגת התינוקת בחברון", הארץ, 27.3.01. ר' גם "ראשי המתנחלים בחברון: לכבוש את אבו-סנינה", מעריב, 27.3.01.

23. ר' הודעת דובר צה"ל מה-2.4.01.

24. "מח"ט חברון כועס על המשטרה, על המתנחלים ועל הסכם חברון", הארץ, 3.4.01. ר' גם "ישראלית נפצעה אנושות מאבן בשומרון", הארץ, 28.3.01; "פעילי ימין קיצוני מהשומרון מעורבים בהתפרעויות בעיר", הארץ, 3.4.01.

25. מכתב לבצלם מראש ענף חקירות במחוז ש"י, סניצ' אורי וייסקופ, 21.8.01.

עדותו של ניצאל פריד חמידאן אל-עווי, בן 32, נשוי ואב לחמישה ילדים, פקח בעיריית חברון, מתגורר סמוך לשוק הירקות בחברון²⁶

לפני שפרצה האינתיפאדה החדשה התמקדה עבודתי כפקח בעירייה ברישוי עסקים ובאכיפת החוקים העירוניים. מאז שהחלה האינתיפאדה, השתנה אופי העבודה. כעת עבודתי היא להגיש עזרה לאנשים בימי העוצר, כגון עזרה בהעברת מזון וביקורים אצל הרופא, מניעת התנכלות של מתנחלים וחיילים לתושבים, ודיווח על מקרים כאלה לרשויות הנוגעות בדבר, וסיוע להגנה האזרחית במקרה של שריפה. במקרי חירום נמשכת עבודתי 24 שעות ביממה.

ביום שני, 26.3.01, שהיתי בלילה על גג ביתי המשקיף על האזור. בערך בשעה 20:00 הגיעו למעלה ממאה מתנחלים, נכנסו לשטח IH בשכונת אבו סנינה וזרקו חפצים בוערים על בתים ומכוניות. בנוסף, המתנחלים התנכלו לתושבים מאזור 2H שהיו תחת עוצר, בין השאר לבתי משפחת אבו מיאלה, משפחת אבו עכר, משפחת שרבאטי, מסגד אל-קזאזין ובית משפחת אל-ח'טיב.

מאוחר יותר חלה הפוגה במצב, אבל בסביבות השעה 22:30 שוב פרצו המתנחלים לשכונה והמשיכו בהתנכלויות. בשעה 03:30 לפנות בוקר התחדשו המהומות. המתנחלים הציתו אש במשרדי הוואקף הצמודים להתנחלות אברהם אבינו. הזעקתי את מכבי האש אך החיילים לא התירו להם להיכנס לאזור עד השעה עשר בבוקר. בגלל העוצר שהוטל איני יכול לקבוע את מידת הנזק שגרמה השריפה. בשעה 04:50 סילק הצבא את המתנחלים מפאתי השכונה.

למחרת, 27.3.01, הבנתי כי המתנחלים חידשו את התנכלויותיהם בעיר העתיקה שבאזור H2, לאחר שבמשרדנו התקבלו קריאות רבות של תושבים. דווח לנו על הצתות בשלוש מסגרות ליד משרדי ועדת השיקום. בעקבות הדיווחים הזעקנו את מכבי האש והם הגיעו לאחר שלוש או ארבע שעות.

בשעה 14:00 ניסו כמאה מתנחלים לפרוץ לשכונת אבו סנינה, אך מאות אנשי הצבא והמשטרה שנכחו במקום עצרו בעדם והחזירו אותם.

בערך בשעה 16:30 פרצו המתנחלים לחנויות שהיו סגורות מאז הטבח במערת המכפלה. הם חיברו אותן

לחשמל והניחו בתוכן מיטות. הם הרסו את הקיר המפריד בין שוק הירקות וחאכורת אל-כיאל שם נמצאות מספר חנויות. הם הציתו אש במאפיה של משפחת שוויכי ובעוד מספר חנויות ומחסנים. ראיתי עשן עולה מכמה מקומות באזור והזעקתי שוב את מכבי האש.

ביום רביעי, 28.3.01, המשיכו מתנחלים להשתולל ושרפו שש חנויות ברחוב א-סהלה המוליך למערת המכפלה, לאחר שפרצו את דלתותיהן. מכבי האש של עיריית חברון הגיעו לשם פעמיים.

ראיתי מתנחלים זורקים חפצים בוערים לעבר מכבי האש בעת שאלה עסקו בתפקידם. בחדשות דווח כי כבאי אחד נפגע עקב כך. תוך כדי קיום קשר עם המרכז לכיבוי אש, שמעתי שהמתנחלים התנכלו לכבאים בכל פעם שהגיעו לאזור.

בעת שהשקפתי על האזור באותו היום, עברו במקום שתי לוויית. האחת לפני תפילת הצהרים והשנייה אחרי הצהריים. בלוויה הראשונה ראיתי מתנחלים מיידים אבנים לעבר המלווים. החיילים ביקשו מהמלווים לעזוב את האזור והתירו רק למספר אנשים קטן לקבור את המת.

לאחרונה הבחנתי בהימצאותם של מתנחלים רבים המשוטטים באזור 2H, הרבה מעל למספרם הרגיל. כנראה שמתנחלים מהתנחלויות אחרות הגיעו לחברון. באזור יש מספר רב של חיילים, אנשי משמר הגבול ומשטרה. ראיתי גם ארבעה טנקים נעים באזור.

עדותו של עליאן עבד אל-ראוף עלי, בן 60, נשוי ואב לחמישה ילדים, בעל מסגרייה, תושב חברון²⁷

אבא שלי הקים את המסגרייה לפני יותר מארבעים שנה. אני מייצר במסגרייה כלי חרישה, פטישים ואזמלים. המסגרייה בנויה מלוחיות פח המשתרעות על שטח של כארבעים מ"ר. אני עובד לבד במסגרייה וההכנסה החדשית שלי נעה בין 2,000-2,500 ש"ח בחודש. ההכנסה שלי ירדה מאז תחילת האירועים ואני כמעט לא עובד במסגרייה בגלל העוצר הממושך. אפילו כשאני פותח את המסגרייה בזמן העוצר אני לא מצליח לעבוד יותר משעות ספורות. הלוקחות מפחדים להגיע למסגרייה מחשש שיותקפו על-ידי

26. העדות ננתנה על-ידי מוסא אבו הששה ב-28.3.01.

27. העדות ננתנה על-ידי מוסא אבו הששה ב-3.4.01.

2. הכפר סינג'יל, מחוז רמאללה, מאי 2001: שריפת רכוש בתגובה לירי לעבר מתנחל ופציעתו באורח קל

ב-13.5.01 נפצע קל תושב ההתנחלות מעלה לבונה מיירי של פלסטינים בשעה שנסע בכביש סמוך ליישוב תורמוס-עיא. בתגובה הגיעו עשרות מתנחלים לאזור, שרפו מפעל לייצור בלוקים וגרמו נזק לרכוש.

עדותו של מוחמד ראייד ח'ליל דאר ח'ליל, בן 34, נשוי ואב לשישה ילדים, תושב הכפר סינג'יל²⁸

ב-13.5.01, בערך בשעה 19:30, הייתי בבית עם משפחתי לאחר יום עבודה במפעל לייצור בלוקים השייך לי. לא הבחנתי באירוע חריג באזור אך שמעתי שקרה משהו, על פי הבנתי אירוע ירי, בצומת סינג'יל הנמצאת כשניים-שלושה ק"מ מביתי. לא ידעתי אם ירו לעבר הצבא או המתנחלים ואם מישהו נפגע, אבל האזור שלנו היה שקט.

בזמן שישבנו מול הטלוויזיה שמעתי רעש חזק מבחוץ. הסתכלתי דרך החלון וראיתי כארבעים מתנחלים שוברים מכל הבא ליד במפעל הבלוקים. התכוונתי לצאת דרך הכניסה של הבית אך בחצר הבית עמדו עשרות חיילים ישראלים שאסרו עלי לצאת. הם עמדו בכניסה לבית גם כדי למנוע מהמתנחלים להיכנס.

אשתי, ששת ילדיי ואני נשארנו בתוך הבית. הסתכלתי דרך החלון וראיתי את מעשי המתנחלים. החיילים לא ניסו למנוע מהמתנחלים לשוב ולשרוף את מפעל הבלוקים. המתנחלים הפעילו את המלגזה והטרקטור שהיו במפעל, עלו עליהם והחלו להשחית את המפעל: הם שרפו משאית ומנוף, שרפו מאתיים משטחים של בלוקים, גרמו נזקים לציוד רב, שברו כ-10,000 בלוקים, שרפו שעורה ששימשה מזון לצאן, וגרמו נזקים לרכב הפרטי שלי.

המתנחלים החלו לזרוק אבנים על צדו האחורי של הבית הפונה למפעל ושברו את החלונות והדלתות. בני משפחתי ואני נשארנו בתוך הבית ולא עשינו דבר. התקשרתי למת"ק ברמאללה והם שלחו רכב כיבוי אש ואמבולנס של הסהר האדום, למרות שאף אחד לא נפגע. ידויי האבנים נמשך כ-15 דקות. החיילים הנוכחים במקום הסתכלו על המתנחלים ולא הגיבו.

מתנחלים, בשל סמיכות המסגרייה לחצר ההתנחלות אברהם אבינו.

ביום שלישי, 27.3.01, בשעות הערב, שמעתי באמצעי התקשורת שהיתה הצתה באזור של חאקורת אל-קיאל, שם נמצאת המסגרייה שלי. ראיתי בטלוויזיה את המסגרייה עולה באש. באותו הערב נסעתי אל נקודת משמר הגבול הנמצאת סמוך לקריית-ארבע ודיווחתי למשטרה על האירוע ועל הנזקים שנגרמו למסגרייה כתוצאה מההצתה. הלכתי עימם לאזור וראיתי שהמסגרייה נשרפה כליל.

הגעתי למקום במכונית המשטרה יחד עם שני שוטרים. באותה מכונית היה עזמי קאסם אבו-מיאלה, בעל נגרייה סמוכה. הנגרייה שלו נשרפה ונהרסה כליל, כולל התקרה והקירות. כאשר הגענו למקום יחד עם השוטרים, עמדה שם קבוצה של 10-15 מתנחלים, בגילאים שונים. הם הבעירו אש במסגרייה שלי למרות נוכחותם של למעלה מחמישים חיילים שעמדו בצד ולמרות נוכחות המשטרה במקום. ביקשנו מהם להתערב ולעצור את המתנחלים, אך השוטרים טענו כי עדיף לא להתערב כדי לא להחמיר את המצב. במשטרה ביקשו מאתנו להגיע לתחנת המשטרה שליד מערת המכפלה.

בצהריי יום חמישי, 29.3.01, בשעה 21:00, הגענו לנקודת המשטרה, אך השוטרים לא הסכימו לדבר איתנו וביקשו מאתנו לפנות שנית לנקודת משמר הגבול הנמצאת בסמוך לקריית ארבע. נסענו לשם עוד באותו יום אבל השוטרים ביקשו שנחזור הביתה ואמרו שייצרו אתנו קשר אם יהיה צורך.

הקירות והתקרה במסגרייה התמוטטו לחלוטין ונגרם נזק למערכת החשמל ולמכוונות. ההערכה הראשונית של הנזקים עומדת על סך של 100,000 ש"ח.

באותו אזור הושחתו גם בתי עסק וחנויות רבות נוספות.

28. העדות נבנתה על ידי רסלאן מחאגינה ב-3.9.01.

עדותו של מיפלח עבד אל-כרים אחמד אחמד, בן 42, נשוי ואב ל- 13 ילדים, נגר, תושב א-סאווייה³¹

ביום שלישי, 5.6.01, בסביבות השעה 23:00, הגיעו לכפר כלי-רכב של הצבא הישראלי. שישה חיילים ישראלים הוציאו אותי מביתי, אמרו שילד מתנחל נפגע במקום ושאלו אם שמעתי קול של ירי. עניתי בשלילה. החיילים התחילו להתווכח ביניהם היכן נפגע הילד. אז הגיע מתנחל ברכב עם חלון שבור ואמר שייקח אותם למקום האירוע. הם עזבו אותי והטילו עוצר על הכפר.

ביום רביעי, 6.6.01, בסביבות השעה 06:00 בבוקר יצאתי להתפלל. ליד ביתי על הכביש הראשי שכם-רמאללה עמד רכב צבאי. ברכב היו ארבעה חיילים ישראלים. בסביבות השעה 08:00 עמדו ליד הכביש בערך 500 מתנחלים. על הכביש עמדו כלי-הרכב שלהם אחד ליד השני וחמישה אוטובוסים. בשעה 08:30 תקפו בערך 300 מתנחלים את הבית שלי. הכנסתי את הילדים לאחד החדרים וסגרתי אותו היטב. הסתכלתי מהחלון וראיתי את המתנחלים עוקרים את דלת הנגרייה שלי ופולשים לתוכה. הם שרפו את כל העצים בנגרייה, שברו את המכונות ולקחו את כלי העבודה הקלים. בנוסף, הם השחיתו חמישה שקים של חיטה ושמונה קופסאות של שמן זית בכך שפתחו אותן ושפכו על הארץ.

במקביל, מתנחלים נוספים החלו לשבור את הזגוגיות של חלונות הבית שלי ולעקור את העצים שמסביבו. חלק מהמתנחלים עלו לגג, הציבו אוהל והתיישבו בתוכו. כולם היו חמושים ברובי M16. הם זרקו עלינו אבנים וחפצים שונים. ילדיי הקטנים צעקו מרוב פחד. שמענו את המתנחלים בחוץ קוראים "מוות לערבים" ו"זאת ארץ ישראל".

לאחר מכן, המתנחלים ניסו לשבור את דלת הבית העשויה ברזל. לאחר עשר דקות בהן חבטו בה באבנים גדולות, הם פתחו את הדלת ונכנסו למטבח ולשאר חדרי הבית. אני והילדים היינו בתוך החדר שדלתו עשויה ברזל חזק. החדר היה סגור היטב והם לא הצליחו לפתוח אותה. הרכבתי את הדלת הזו במיוחד בגלל האירועים ומאחר שביטנו נמצא על הכביש הראשי.

הצבא הטיל עוצר על השכונה, כנראה שרצו למנוע מתושבי הכפר להגיע למקום. אחרי שהמתנחלים סיימו הם עזבו את המקום בליווי הצבא והעוצר הוסר מהשכונה. תושבים מהכפר הגיעו למקום כדי לראות מה קרה. הבית היה מלא באבנים שזרקו המתנחלים ולכן אני ומשפחתי נאלצנו ללכת לישון אצל השכנים. מכבי האש הצליחו להשתלט על האש במפעל אחרי שעתיים של ניסיונות כיבוי. מיכל הסולר עלה גם הוא באש והיווה סכנה.

3. לובן א-שרקיה וא-סאווייה, מחוז שכם, 6.6.01: התפרעויות, ירי ופגיעה ברכוש בתגובה לפציעתו האנושה של תינוק שנפטר לאחר כמה ימים

ב-5.6.01, בשעה 12:30, נפצע אנושות התינוק יהודה שוהם, בן שישה חודשים, תושב שילה, מאבנים שהושלכו על הרכב בו נסע על-ידי פלסטינים, באזור צומת שילה. כמה ימים מאוחר יותר, ב-12.6.01, הוא נפטר מפצעיו.

למחרת האירוע, ב-6.6.01, בשעות הבוקר, הגיעו מתנחלים לכפרים לובן א-שרקיה וא-סאווייה, הסמוכים להתנחלות שילה. תושבי א-סאווייה היו נתונים באותו זמן בעוצר. המתנחלים שרפו שטחים חקלאיים, חממה, נגרייה ובית-ספר וניפצו שמשות של בתים. כמו כן ירו מתנחלים על תושבי לובן א-שרקיה.

כוחות הביטחון הישראליים נכחו בשטח לאורך כל האירועים אך לא מנעו את מעשי האלימות; יתרה מזו, הם מנעו מהפלסטינים להתגונן בעצמם, ובחלק מהמקרים אף לקחו חלק במעשי האלימות לצד המתנחלים. מהעדויות שגבה בצלם עולה גם כי החיילים אסרו על כבאיות ואמבולנסים להגיע למקום. האירועים שודרו באותו יום בתחנות טלוויזיה בישראל וברחבי העולם. כמו כן פורסם בעיתון "הארץ" כי מקורות במשטרת מחוז ש"י מסרו כי שוטרים תיעדו את האירועים במצלמות וידאו והבטיחו כי הדין ימוצה עם כל המעורבים.²⁹ קרוב לחודשיים לאחר מכן, עם זאת, הוגש רק כתב אישום אחד והחקירה עדיין נמשכת.³⁰

29. "מתנחלים התפרעו בשני כפרים פלסטיניים", הארץ, 7.6.01.

30. מכתב לבצלם מראש ענף חקירות במחוז ש"י, סניף אורי ויסקופ, 3.7.01.

31. העדות נגבתה על-ידי האשם אבו חסן ב-22.7.01.

עדותו של מוחמד חסן עותמאן עוויס, בן 51, נשוי ואב לשישה ילדים, מורה בגימלאות, תושב לובן א-שרקיה³²

ביום רביעי, 6.6.01, בסביבות השעה 08:30, הגיעו בין ל-200 מתנחלים ללובן א-שרקיה. חלקם פנו לכיוון העמק של הכפר והתפזרו בין ערמות החיטה שאספו החקלאים לאחר שקצרו אותן לתושבים, לצורך טחינת החיטה והכנת לחם. המתנחלים הביאו צמיגים, הבעירו אותם וזרקו את הצמיגים הבעורים על חבילות החיטה. החבילות היו מפוזרות על פני שטחים גדולים של דונמים.

אני ותושבים נוספים מהכפר יצאנו מהבתים וצפינו בנעשה. במקום היו כ-70 חיילים ישראלים ושתי מכוניות משטרה, אך השוטרים והחיילים עמדו בצד ולא עשו כלום כדי למנוע מהמתנחלים לשרוף את השדות.

המתנחלים שרפו למעלה מ-50 חבילות, בכל אחת מהן כ-10 שקיות במשקל 70 ק"ג לשקית. שטח שדות החיטה הוא כ-150 דונם השייכים ל-50 משפחות, שבכל אחת מהן 10 נפשות בממוצע.

אחד התושבים ניסה להגן על השדות שלו, אבל החיילים הישראלים יצרו חיץ בין התושבים למתנחלים ומנעו ממנו להתקרב. החיילים היו שם רק כדי לשמור על המתנחלים. חלק מהמתנחלים עמדו על הכביש הראשי וניצפו את חלונות הבתים הסמוכים לכביש. בערך 40-50 מתנחלים פנו לכיוון תחנת הדלק הפלסטינית הנמצאת במרחק של כחצי ק"מ מהכפר. תושבי הכפר, ביניהם אני ובני סלאח א-דין עוויס בן ה-22, הלכנו אחריהם לתחנת הדלק.

הגענו לתחנה, ובמרחק של כ-20 מטרים מאתנו עמדו המתנחלים ומאחוריהם חיילי צה"ל.

בני שעמד במרחק של כ-10 מטרים ממני נורה לפתע בחלק התחתון של בטנו על-ידי המתנחלים. לא ראיתי שחיילי צה"ל עשו דבר על מנת למנוע מהמתנחלים לירות או להמשיך להתפרע.

איני יודע איזה מתנחל ירה אך בני אומר שהוא יוכל לזהות אותו כשיראה אותו. לקחתי את בני ברכב לבית החולים בשכם. בבית החולים בשכם ניתחו אותו. הוא עדיין סובל עקב הפציעה, רגלו לא מתפקדת כהלכה והוא אינו יכול לעבוד.

ברקע נשמעו קולות ירי. מאוחר יותר נודע לי כי החיילים ירו לעבר תושבי הכפר שהחלו להתאסף מסביב לבית במטרה לעזור לנו.

לאחר כשעתיים, הגיעו כעשרים מהחיילים ישראלים שעמדו על הכביש הראשי ומנעו מהמתנחלים לפרוץ את דלת החדר. עד אז החיילים לא עשו דבר כדי לעצור אותם.

אחד החיילים ראה קופסת גז בתוך הנגרייה ליד לוחות העץ השרופים. הוא ניגש למתנחלים וביקש מהם לצאת בטרם הקופסה תתפוצץ. הם יצאו מהנגרייה והיא כולה עלתה באש.

לא ידענו מה לעשות. אשתי וילדיי צעקו בקול רם כאשר שמעו את קול האבנים הנזרקות על הבית ועל דלת הברזל. הם נבהלו מקולות המתנחלים שצעקו לנו לצאת החוצה.

המתנחלים עזבו ובשעה 17:00 יצאתי מהבית לאחר שווידאתי כי המתנחלים הלכו למקום אחר. הם השחיתו בערך 65 עצי זית, לימון ושזיפים שמסביב לבית, בנוסף לכרמים אותם הרסו לגמרי. המתנחלים שהיו על גג הבית עזבו ועל הגג נשארו החיילים הישראלים. גם הארנבות לא ניצלו מידיהם של המתנחלים. הם תפסו את הארנבות שגידלתי על גג הבית, השליכו אותן והרסו את בית הגידול שלהן. מאוחר יותר עברו החיילים לבית אחר, הנמצא במרחק של כ-200 מטר מביתי, ליד בית-הספר לבנות. הבית מונה שלושה חדרים גדולים ונמצא בשליטת הצבא עד היום.

שעתיים מאוחר יותר, הגיעו החיילים הישראלים במטרה להוציא אותנו מהבית. הם אמרו שיביאו רכב שיעביר אותנו לתוך הכפר. סירבתי ואמרתי להם שאין לי מקום אחר לגור בו. לאחר יומיים, המשטרה הישראלית שלחה לי הזמנה לבוא לתת עדות בתחנה בבית-אל. הלכתי לשם ונתתי את עדותי לקצין בלבוש אזרחי בשם ציון. שכרתי עורך-דין שגיגש בשמי תביעה.

הילדים שלי סובלים ממצב נפשי גרוע מאוד. הם מרטיבים בלילה וסובלים מסיוטים קשים. הם נבהלים בכל פעם שהם רואים מתנחל עובר ליד הבית.

32. העדות ננתנה על-ידי האשם אבו חסן ב-25.7.01.

נדע לי כי בינתיים נמשכו העימותים בין הפלסטינים לחיילים והמתנחלים. רק בשעה 14:00 הורשו תושבי הכפר להיכנס לשדות על מנת לכבות את השריפות.

4. צפון הגדה, 18.6.01: התפרעויות בתגובה להריגת מתנחל ומקרי ירי נוספים

ב-18.6.01 נהרג דני יהודה, תושב חומש, מירי של פלסטינים על רכבו בכביש שבי שומרון-חומש. באותו יום היו עוד כמה מקרי ירי על כלי-רכב של מתנחלים באותו אזור. עוד באותו יום הגיעו מתנחלים לכביש הראשי שכם - טול כרם, שרפו עצים ויידו אבנים לעבר הכבאית שהגיעה למקום.³³

עדותו של פואז ח'דר קאסם יונס, בן 34, נשוי ואב לשישה ילדים, נהג כבאית, תושב טול-כרם³⁴

ביום שני, 18.6.01, בסביבות השעה 12:30, קיבלנו קריאה מהמת"ק הפלסטיני כי מתנחלים שורפים עצי זית. הצתת העצים התרחשה בצדי הכביש העוקף, מזרחית להתנחלות עינב ועד צומת בית-ליד על הכביש הראשי שכם - טול-כרם. נסעתי לאזור עם הכבאים מוחמד תאיה ואיאד ג'יוסי. נסענו דרך הכפרים אכתאבא, בלעא וענבתא. כאשר הגענו לצומת ראמין ראינו כי היא חסומה וחורנו לכיוון טול-כרם. יצרנו קשר עם המת"ק הישראלי, אך הם לא שלחו לנו ליווי של רכב צבאי. נסענו דרך הכביש העוקף סמוך למחסום שליד טייבה, לכיוון התנחלות עינב. כאשר התקרבו למקום בו נהרג מתנחל באותו היום, ראיתי מספר גדול של מתנחלים שהתקהלו בצדי הכביש העוקף. הם הציבו סככה על גבעה סמוך לכביש ובערך מאה מתנחלים התפזרו על השטחים הנטועים בעצי זית ושקדים והעלו באש את העצים משני צדי הכביש, מזרחית להתנחלות.

סמוך למתנחלים עמדו שני כלי-רכב צבאיים ובתוכם בערך עשרה חיילים ישראלים. כשהתנחלים ראו אותנו מתקרבים, הם קראו: "זה ערבי, זה ערבי". הם ירדו מההר והתחילו ליידות אבנים לעברנו. הם התקרבו אלינו בכלי-הרכב שלהם ויידו לעברינו אבנים גדולות שפגעו בגוף הכבאית. האבנים לא גרמו לנזקים רבים. סובבתי מיד את הכבאית באמצע הכביש,

חזרתי לכיוון מחסום טייבה ונכנסתי לטול-כרם. דיברתי שוב עם המת"ק הישראלי, כדי שיאפשרו לנו לחזור לאזור, בגלל שלא ראיתי שהחיילים הישראלים מונעים מהמתנחלים לפגוע לזרוק עלינו אבנים. יכול להיות שאחרי שעזבתי את המקום הם ניסו לעצור אותם, אני לא יודע כי מיהרתי לחזור לטול-כרם.

כחצי שעה לאחר שדיברתי עם המת"ק הישראלי, הגיע רכב צבאי וליווה אותנו למקום השריפה. כאשר עברנו ליד התנחלות אבני חפץ, יצאו כלי-רכב רבים של מתנחלים ללוויה של המתנחל שנהרג באותו יום. כשראו את הכבאית שלנו הם התחילו לקרוא: "זה ערבי, זה ערבי". חלק מהם שלפו את כלי-הנשק שלהם וכיוונו אותם לעברנו מתוך המכונית, כשהם נוסעים בטור המכוניות. הם לא ירו אלא רק רצו להפחיד אותנו. המשכנו לנסוע בכביש העוקף בליווי הרכב הצבאי והגענו שוב למקום הריגתו של המתנחל. במקום היו בערך שלושים איש תחת סככה שהם הקימו שם. הם עמדו בצדו הימני של הכביש וכשראו את הכבאית מתקרבת הם התחילו לזרוק עלינו אבנים. התרחקתי לנתיב השמאלי ביותר ומיהרתי קדימה. האבנים פגעו בחלק האחורי של הכבאית, אך אנחנו לא נפגענו.

הרכב הצבאי המשיך ללוות אותנו והקצין הודיע לי בקשר כי ביקש מהחיילים שנכחו ליד האוהל למנוע מהמתנחלים לזרוק אבנים. הם לא יכלו למנוע את זריקת האבנים מאחר שהיו שם רק שני כלי-רכב ובהם עשרה חיילים. החיילים שנסעו ברכב שליווה אותנו לא ירדו ממנו. לאחר כ-300 מטר עצרנו. ניגשתי לקצין ואמרתי לו: "ראית שהמתנחלים זורקים עלינו אבנים. יכול להיות שהם יגיעו לפה בזמן שנכבה את האש". הקצין אמר שמיד יבואו חיילים ישראלים כדי למנוע מהם לעשות זאת. הם הציבו מחסום מזרחית להתנחלות עינב כדי למנוע מהמתנחלים להגיע בזמן כיבוי השרפות.

מוחמד תאיה ואיאד ג'יוסי ירדו מהכבאית והחלו לכבות את השרפות שבהרים ועל צדי הכביש. במקום נכחו תושבים מבית ליד, ראמין והכפרים הסמוכים שעזרו לנו לכבות את השריפות. לא יכולנו לכבות חלק מהשריפות שבצדי הדרך כי עדיין עמדו שם מתנחלים. במקום הייתה כבאית ישראלית שלא עזרה בכיבוי. היא עמדה במקום מרגע שהגענו ועד סיום העבודה בסביבות השעה 17:30.

כשסיימנו החלטנו לחזור לטול-כרם. החיילים הורו

33. בעיתונות דווח על מעשי אלימות נוספים על-ידי מתנחלים שאירעו באזור באותו זמן, ר' "הנער הישראלי העמיד פני מתי", הארץ, 19.6.01.

34. העדות נגבתה על-ידי האשם אבו חסן ב-30.7.01.

עדותו של עבד אל-כרים איברהים עבד אל-חק אל-ג'עברי, בן 43, נשוי ואב ל-14 ילדים, מסגר, תושב שכונת אל-ג'עברי בחברון³⁷

אני גר עם אשתי ו-14 ילדי בבית חדש, בן ארבע שנים. הבית נמצא במרחק 15 מטרים בלבד מגדר התיל המקיפה את ההתנחלות קריית ארבע. מאז שנפצעו המתנחלים מקרית ארבע, החל מיום חמישי, 12.7.01, המתנחלים מתנכלים לביתנו ברציפות.

ב-12.7.01, הגיעו לביתנו מאות מתנחלים בשעה 22:00 והתחילו לתלוש תריסים ורצפות מסביב לבית, שברו עציצים ושרפו את האדמה. המתנחלים כרתו את הכרמים והקיפו את חלקות האדמה שלי ושל דודי, בגודל 70 דונם, בחוטי תיל, כדי להשתלט עליהן.

ביום שבת, 14.7.01, בשעה 03:15 בבוקר, בעוד ילדי ישנים, שמעתי קולות מסביב לבית. הסתכלתי מבעד לחלון וראיתי כ-40 מתנחלים, רובם צעירים, עומדים מסביב לבית. חלק מהם הצמידו שני סולמות לקירות הבית והחלו לטפס עליהם עד שהגיעו לדלת הגג. שישה מהם נכנסו לתוך הבית. ניסיתי להתגונן בכך ששלפתי חרב שעשיתי במסגרייה שלי כדי להפחידם. הם נשאו סכינים ובקבוקים מלאים בדם. אני חושב שהם רצו לשרוף את הבית. אני ובני משפחתי שהתעוררו צעקנו "אללה אכבר, אללה אכבר" ושכנינו התקשרו למשטרה. כעבור כ-30 דקות, כאשר המתנחלים עדיין ניסו לפלוש לתוך הבית דרך המדרגות ואני עדיין שלפתי את חרבי בפניהם, הגיעו לביתי ארבעה חיילים ושני שוטרים. הם הוציאו את המתנחלים בכוח בכך שדחפו אותם ואילצו אותם לרדת דרך המדרגות. ביומיים שאחר כך המתנחלים המשיכו ליידידות אבנים לעבר הבית מרחוק ומאות אבנים הצטברו על גג הבית ובצידי הבית.

לא הגשתי תלונה עד עכשיו כי מאז יום חמישי מוטל עוצר על האזור בו אני גר. אני לא חושב שהגשתי תלונה תעזור. למרות זאת התכנסנו אני, דודי ואחיי והחלטנו להגיש תלונה למשטרה, ברגע שהעוצר יוסר, על השתלטות המתנחלים על חלקות האדמה שלנו ועל הנזק שגרמו לביתי ולבתיים. אם השופט עצמו הוא אויבך, אז למי יש להתלונן?

לנו לחכות עד שייגיע רכב צבאי נוסף כדי להגן עלינו מפני המתנחלים בדרך חזרה. הרכב הגיע ונסענו לכיוון טול-כרם. חלפנו במהירות ליד הסככה והמתנחלים זרקו לעברנו אבנים באינטנסיביות. החיילים הישראליים שעמדו סמוך לאוהל ניסו למנוע זאת מהם, אך לא הצליחו. אחד מכלי-הרכב הצבאיים ליווה אותנו עד צומת מזעון, משם נכנסנו לטול-כרם.

5. חברון, יולי 2001: התפרעויות ופגיעה ברכוש בחגובה לפציעתם האנושה של שני מתנחלים שנפטר לאחר מכן

ב-12.7.01 נפצעו מירי באזור חברון שני מתנחלים: יחזקאל מועלם, תושב קריית ארבע, שנפטר מפצעיו למחרת; ודוד כהן, תושב בית"ר עלית, שנפטר מפצעיו ב-14.7.01. מייד לאחר הירי החלו מתנחלים לפגוע בתושבי חברון הפלסטינים וברכושם. מעשי האלימות נמשכו כמה ימים. רפיק מוחמד דענא, תושב ואדי חצין בחברון, מסר בעדותו בבלם כ:³⁵

ביום חמישי, 12.7.01, נפגעו שני מתנחלים בשער קריית ארבע והחלו התפרעויות של מתנחלים. למחרת, בסביבות השעה 11:30 בבוקר, פשטו מאות מפגינים על בתי פלסטינים, כולל בית, והחלו ליידידות אבנים על חלונות, גדרות וחצרות. זגוגיות החלונות של ביתי ושל המכונית שלי נשברו. במהלך ההתנפלות ניסו המתנחלים לפרוץ את הגדר המקיפה את הבית כשבידיהם מה שנראה כמכלים של חומרים דליקים.

במשך כמה ימים לאחר מכן המשיכו מתנחלים לתקוף פלסטינים מהאזור. הם ירו ויידו אבנים לעבר תושבים, שרפו שדות חקלאיים, פגעו בכלי רכב של פלסטינים וביצעו מעשי ונדלזים נוספים.³⁶

35. העדות נגבתה על-ידי מוסא אבו השעה ב-24.7.01.

36. ר' גס, בין השאר, "מתנחלים תקפו פלסטינים, פגעו ברכוש ושרפו שדות", הארץ, 13.7.01; "על סף תהו ובהו", מעריב, 13.7.01; "מתנחלים השתלטו על בית בקסבה בחברון, והתפנו כעבור כמה שעות", הארץ, 16.7.01.

37. העדות נגבתה על-ידי מוסא אבו השעה ב-16.7.01.

6. עיזבת שופה, מחוז טול כרם, 15.7.01-17.7.01: הצתה והשחתת רכוש בעקבות כמה ניסיונות ירי על מתנחלים

ב-15 וב-16 ביולי התרחשו שלושה ניסיונות ירי לעבר כלי-רכב של מתנחלים בכביש שבין עינב לאבני חפץ. בתגובה הגיעו מתנחלים מספר פעמים לחירבת שופה, הסמוכה לכביש, ופגעו ברכוש התושבים.

עדותו של סאבר עבד אל-קאדר מחמוד חמד, בן 53, נשוי ואב לשלושה ילדים, חקלאי, תושב עיזבת שופה, מחוז טול-כרם³⁸

אני נשוי ויש לי שלושה בנים, הבכור בן שבע והקטן בן שלוש. אני מתגורר בעיזבת שופה במחוז טול כרם. בכפר מתגוררים כ-1,200 תושבים, רובם מתפרנסים מחקלאות. בסמוך לכפר נמצא מחנה צבאי ישראלי. כשני ק"מ מהכפר נמצאת ההתנחלות אבני חפץ וכארבעה ק"מ מזרחית לכפר נמצאת ההתנחלות עינב. ביתנו נמצא במרחק של כ-200 מטרים מהכביש העוקף המשמש את המתנחלים מהאזור ומאזור שכם. אני עובד בחקלאות מזה 10 שנים וזו פרנסתי היחידה. יש לי תשע חממות שבניתי על אדמתי המרוחקת כ-50 מטרים מהכביש העוקף. גם אחיי חקלאים המתפרנסים מחלקת אדמה זו.

ביום ראשון, 15.7.01, בסביבות השעה 20:00 הגיעו כ-100 מתנחלים לחממות, קרעו את יריעות הפלסטיק המכסות אותן והתחילו להשחית את הגידולים. הייתי עם חלק מאחיי בתוך הבית. יצאנו אליהם והתחלנו לצרוח ולצעוק שיעזבו את המקום ויחדלו ממעשיהם. המתנחלים היו חמושים ואיימו עלינו בנשק שאם לא נתרחק הם יירו עלינו. חזרתי עם אחיי לכיוון הבתים והודעתי למת"ק הפלסטיני על הנעשה. המתנחלים המשיכו לחבל בחממות בערך ארבע שעות עד שהצבא הישראלי הגיע והוציא אותם מהמקום.

למחרת, 16.7.01, בשעה 20:00, חזרו לאזור כ-100 מתנחלים כשהם מצוידים בכיסאות ושולחנות. הם הניחו אותם בסמוך לחממות. חלקם התיישבו והיתר שפכו מיכלי דלק על חלקת הירקות והמשיכו לחבל בחממות. שלושה דונם של שיחי עגבניות נהרסו כליל. כמו כן חיבלו המתנחלים בצינורות ההשקיה ובצינור המים הראשי שאורכו כ-200 מטרים. המתנחלים היו חמושים וכל הזמן צעקו ושרו. פחדנו להתקרב למקום

והתקשרנו למת"ק הפלסטיני. לאחר בערך ארבע שעות הגיעו כוחות של הצבא הישראלי. הפעם הצבא לא פינה את המתנחלים מהאזור, והם עמדו על הכביש והתפללו. הם עזבו את המקום רק לפנות בוקר.

למחרת, 17.7.01, בסביבות השעה 03:00 לפנות בוקר, הגיעו שלושה מתנחלים ברכב פולקסווגן מסחרי בצבע לבן, שרפו את החממות עם שיחי המלפפונים שהשתרעו על שטח של שלושה דונם וחיבלו במערכת ההשקיה שהייתה במקום. קראתי לשכני ולבני משפחתי. התאספו כ-60 מאנשי הכפר ובשעה 03:30 ירדנו לכיוון החממות והתחלנו לצעוק עליהם וליידות לעברם אבנים. שלושת המתנחלים ראו אותנו התחילו לברוח. שניים מהם ברחו ברגל לכיוון הכביש העוקף והשלישי נשאר במקום וכנראה חיפש את מפתחות הרכב שאבדו לו. שני המתנחלים התחילו לקרוא: "יעקב, יעקב, תברח" והמתנחל ברח לפני שהגענו. זיהינו אותו ואת כלי-הרכב שלו שכן הוא גר בהתנחלות אבני חפץ. לאחר כחמש דקות הגיעו למקום ארבעה גייפים צבאיים ועימם שלושת המתנחלים. החיילים שאלו אותנו מי ירה לכיוון הרכב שעמד במקום. הסברנו להם שאף אחד לא ירה והמתנחלים מסנים להסוות את העובדה שהם היו שם כדי להצית את החממות.

בינתיים האש המשיכה לבעור בחממות. החיילים הביאו מטף לכיבוי שריפות שהיה ברשותם, אך לא הצלחנו להשתלט על האש. האש המשיכה להשתולל עד שכילתה את תשע החממות. למקום הגיעו חיילים נוספים ואמרו לנו לחזור לבתים. החיילים אמרו שיחקרו את המתנחלים על מעשיהם וכי הם מאמינים לנו שאף אחד לא ירה לכיוון הרכב.

ההפסדים שנגרמו לנו מוערכים בכ-50,000 ש"ח.

7. חברון, 9.8.01: מעשי אלימות בעקבות הפיגוע במסעדת סבארו בירושלים בו נהרגו 15 אזרחים ישראלים

ב-9.8.01 אירע פיגוע התאבדות במסעדת סבארו בירושלים, בו נהרגו 15 אזרחים ישראלים. מעדויות שגבה בצלם עולה כי מייד לאחר הידיעה על הפיגוע אירעו בחברון כמה מעשי תקיפה נגד פלסטינים.

³⁸ העדות נגבתה על-ידי רסלאן מחאגינה ב-9.8.01.

עדותו של פדל מוחמד ג'בריל אבו מיאלה, בן 74, נשוי לשתי נשים ואב לעשרה ילדים, עובד במאפייה, תושב העיר העתיקה בחברון³⁹

בני המשפחה היו סביבה ואחת השכנות באה לבקר אותנו לרגל הולדת הבת. זמן קצר קודם לכן שמענו על פעולת ההתאבדות במסעדה בירושלים. לפתע החלו אבנים גדולות ליפול על הכביש מהגג של בית משפחת בדר, עליו עמדו חיילים. אישתי השנייה, פאזיה בת ה-45, ראתה מתנחל כבן 16 או 17, לבוש חולצה כחולה, זורק אבנים גדולות אותן אסף מגדר הרוסה על הגג. בני סולטאן, בן 16, ראה מתנחל אחר כבן 16, עומד באותו מקום וזורק אבנים לכיוון הבית. בני סולטאן אמר כי הוא מכיר את המתנחל הזה וכי ראה אותו יותר מפעם אחת באזור.

אני חי עם אישתי ועשרת ילדי בבית ישן המכיל כמה חדרים. כל בני המשפחה גרים בשני חדרים בלבד. יתר החדרים מחכים לאישור מהרשויות הישראליות, שמנעו מהוועדה הפלסטינית לשיקום העיר העתיקה לשפץ את הבית. הסיבה לכך היא קירבת הבית להתנחלות אברהם אבינו. המטבח בבית אינו שלם וללא דלת וכך גם השירותים. מול ביתנו ומתחתיו ישנה עמדה צבאית ישראלית, המוצבת על

מתנחלים תוקפים פלסטינית בחברון 9.8.01. צילום: CPT חברון

ידי האבנים מהגג לכיוון ביתנו והרחוב נמשך למעלה משעתיים, במהלכן עזבתי את הבית וניגשתי לרחוב א-סלה הנמצא במרחק של כ-100 מטרים מהבית כדי לספר לחיילים שעמדו על הכביש את המתרחש. סיפרתי לשלושה חיילים שראיתי כי מתנחלים זורקים עלינו אבנים. החיילים התקרבו לכיוון הבית וראו מה קורה. אחד מהחיילים דיבר במכשיר הקשר והם

גג הבית של משפחת בדר. הבית נטוש והמתנחלים יכולים להיכנס אל חדריו מהם ניתן להשקיף על אחד משני החדרים שלנו. רחוב צר ברוחב של כ-2.5 מטרים מפריד בינינו לבין בית משפחת בדר.

ביום חמישי, 9.8.01, בשעה 16:50, אישתי, עאידה אבו מיאלה, ישבה בחדר המשקיף על הכביש. עאידה בת ארבעים והיא ילדה בת ב-24.7.01, בשם שירין.

³⁹ העדות נגבתה על-ידי מוסא אבו השעה ב-21.8.01.

שלושה חיילים. ביקשנו מהחיילים את עזרתם אך הם לעגו לנו ונשארו במקומם. לאחר דקות ספורות הצליח אמג'ד בקושי רב לנסוע לאחור ולהתרחק מהמקום.

8. סמוך לכפר בורין, 17.10.01: תקיפת נהגי משאיות פלסטינים על-ידי מתנחלים לאחר ההתנקשות ברחבעם זאבי

לאחר ההתנקשות ברחבעם זאבי, בשעות הבוקר של ה-17.10.01, הותקפו שני נהגי משאיות פלסטינים, כשנסעו בדרכם לכפר בורין ליד ההתנחלות יצהר.

עדותו של מעאד' עבד אל-מועין ואצף מסמאר, בן 32, נשוי ואב לילד, תושב שכם⁴¹

ביום רביעי, 17.10.01, בשעה 12:00 בצהריים, עמדתי במחסום חווארה בכניסה המזרחית של שכם בשווי מיריחו עם משאית סמיטריילר שמשקלה כ-70 טון. המשאית הייתה עמוסה ב-38 טון ברזל השייך לחברת "א-נהצ'ה" בשכם. לאחר שעה של המתנה, כשהגיע תורי לעבור במחסום, הורו לי החיילים לחזור לאחור. חזרתי, כפי שעשה חברי גימאל דרווזה שנסע לפני בסמיטריילר נוסף.

נסעתי מאחורי גימאל אל הכפר בורין הקרוב למחסום ופנינו דרך הכביש העוקף העובר לפני הכניסה להתנחלות יצהר. נסעתי בעלייה ובערך 200 מטרים לפני ההתנחלות ראיתי כעשרה מתנחלים מיידיים אבנים גדולות על רכבו של גימאל. מתנחלים נוספים ניצבו בכניסה להתנחלות. פחדתי מאד, נסעתי עם רכבי לאחור בניסיון להימלט ולא ראיתי את רכבו של גימאל יותר. ראיתי חמישה מתנחלים מתקרבים אלי במהירות. אני זוכר איך נראו וביכולתי לזהות אותם. הם שפכו נוזל על החלק הקדמי של המשאית ובתוכה, דרך החלון של המושב לצדי שהיה פתוח.

אחד המתנחלים זרק חפץ בוער לתוך הרכב והוא התלקח. חשתי כי האש מתקדמת לעברי, אך הצלחתי לפתוח במהירות את דלת הרכב וירדתי ממנו.

מתנחל שנשא בידו אבן גדולה התקרב לעברי והשליך אותה עלי. הדפתי את האבן בידי והיא נפלה על

עזבו את המקום בלי לנסות למנוע מהמתנחלים ליידות אבנים. סמוך לכניסה לשכונת אברהם אבינו, ראיתי רכב משטרה בו ישב שוטר. סיפרתי לו על מעשי המתנחלים והוא ייעץ לי לפנות לתחנת המשטרה הסמוכה לקריית ארבע. לאחר מכן חזרתי לביתי וכשהגעתי לשם נדהמתי לראות כי ביתי עולה באש. במקום היו רבים משכני שהצליחו לכבות את רוב האש באמצעות מים ומטפי כיבוי. נכנסתי לבית וראיתי כי החדר המשקיף על הרחוב, בו ישבה אישתי שאך ילדה, נשרף לחלוטין עם הרהיטים, המזרונים, הארון, הטלוויזיה והשולחן שהיו בו.

בתי הואידה בת ה-18 נפצעה בראשה מאבן. היא פונתה לבית-החולים עאליה וטופלה באותו יום. אני סבור שהמתנחלים זרקו חפץ בוער לתוך החדר דרך בית משפחת בדר, מאחר שחלונות הבתים מקבילים אחד לשני. באותו לילה, לאחר שהשכנים הצליחו לכבות את השרפה, פנתה אישתי פאיזה עם שכנו, עבד אל-חלים אבו ערפה, לתחנת המשטרה של קריית ארבע. במשטרה שמעו את עדותה וארבעה שוטרים עם ארבעה חיילים הגיעו למקום וצילמו את הבית ואת שרידי השרפה. יומיים לאחר מכן חזרו השוטרים ובדקו את הבית.

מאותו לילה ועד היום מוטל עוצר על האזור. העוצר הוסר לכמה שעות ביום שישי שעבר וחדש לאחר מכן. כתוצאה מהעוצר פוטרתי מעבודתי.

עדותו של עבד אל-חלים עבד אל-פתאח ג'עאפרה, בן 34, נשוי ואב לחמישה, קצין בסיחה האדום הפלסטיני בחברון, תושב תרקומיה⁴⁰

ביום חמישי, 9.8.01, בשעה 16:25 קיבלתי קריאה להעביר פצוע. נסענו לכיוון בית הדסה. מטרים ספורים לפני שהגענו, עמד רכב לבן מדגם GMC וחסם את הכביש. הנהג ישב בפנים. אמג'ד, נהג האמבולנס, צפץ כדי שיתן לנו לעבור, אך נהג הרכב הישראלי לא שמע. למקום הגיע רכב נוסף, מדגם GMC בצבע שחור. הרכב נעצר בצדו הימני של האמבולנס וחסם אותו, באופן חלקי, מאחור.

באותו רגע יצאו מבית הדסה בין חמישה לשבעה בחורים בני 15-20. הם התחילו ליידות אבנים לעבר האמבולנס. האבנים ניפצו את השמשה הקדמית והצדדית ופגעו בגוף האמבולנס. סמוך אלינו עמדו

40. העדות נבנתה על-ידי מוסא אבו הששה ב-11.8.01.

41. העדות נבנתה על-ידי סאביה עבד אל-האדי ב-21.10.01.

לזרוק אבנים. ניסיתי להתגונן ורכנתי על המושב שלצדי. המתנחלים החלו לירות לעברי. נשכבתי על המושב.

שמעתי את קול הקליעים שחוררו את הסמיטריילר. הרגשתי שהמשאית מתדרדרת, אבל לא ממש הבנתי מה קורה. הרגשתי שהרכב נחבט קשות באדמה, שוב ושוב. ניסיתי להתרומם, אולם ראשי היה בתחתית המושב ורגליי למעלה. ניסיתי שנית להרים את ראשי, אך מצאתי עצמי במושב האחורי כתוצאה מהחבטות הקשות שספג הרכב.

ידעתי שקרה משהו חמור וקשה, אך לא הבנתי בדיוק את המתרחש סביבי. לאחר מכן איבדתי את ההכרה וכשהתעוררתי מצאתי את עצמי מוטל על הכביש הראשי בבורין.

הסתבר לי שהמשאית סטתה מהכביש והתדרדרה במורד ההר. החלק הקדמי של המשאית היה הרוס לגמרי. אנשים מהכפר בורין הוציאו אותי מהמשאית והפשיטו אותי כדי לראות אם נפצעתי מהירי. הם ניסו להשיב לי את הכרתי בעזרת מים. הם אמרו שראו את המתנחלים יורים לעברי ואת המשאית נופלת מההר והזמינו משטרה ואמבולנס פלסטינים, אך האמבולנס לא הגיע.

ליד הכביש העוקף עמדה מכונית צבאית ובה קצין ישראלי בשם אבי. הוא לא האמין שאני הוא הנהג שנפל מההר, בגלל שראה במו עיניו את התאונה הקשה. הקצין התרגש ואמר לי שאני קרוב לאלוהים. הוא נתן לי את מספר הטלפון שלו, כדי שאוכל להזמין אותו להעיד על מה שאירע.

ניידת משטרה לקחה אותי לתחנת המשטרה באריאל, שם גבו ממני עדות. סיפרתי לשוטרים מה קרה לי וסיפרתי להם על החייל שיעיד לטובתי. אינני בטוח אם מסרתי להם את מספר הטלפון שלו. קצין המשטרה נתן לי אישור על התלונה.

כיום אני חש בכאבים בכל גופי, אך לא מאוד קשים. המשאית שלי נהרסה כליל, בגלל הקליעים שחוררו אותה לגמרי ובגלל החבטות הקשות שקיבלה, כאשר התדרדרה מההר וצנחה.

הקרקע. אז הגיח מתנחל נוסף, נמוך ושמן, שנשא בידו אבן גדולה ויידה אותה לעברי. השלכתי לעברו אבן שפגעה בו והוא צעק מכאב. השעה הייתה בערך 13:30 אינני בטוח בכך, משום ששעוני, תעודת הזהות שלי, מסמכי הרכב והביטוח היו מפוזרים בתוך הרכב. שמעתי מרחוק קול חזק בוקע ממגאפון. מבין המילים זיהיתי רק את המילה "גיפי". ארבעה מהמתנחלים נכנסו למכונית כסופה מסוג אופל קדט עם שתי דלתות, שהייתה במקום. המתנחל החמישי נכנס למכונית דרך החלון מאחר שהם ניסו להימלט במהירות. המכונית נסעה לכיוון ההתנחלות. הלכתי לכיוון המשאית וראיתי שלא יעלה בידי לכבותה. כיביתי את המנוע והתחלתי לברוח בריצה לכיוון הכפר בורין.

עדויות של ג'מאל מניר פתחאללה דרווזה, בן 45, נהג משאית, נשוי ואב לשניים, תושב שכם⁴²

אני נהג משאית במקצועי. ביום רביעי, 17.10.01, בשעה 04:00 לפנות בוקר, יצאתי משכם ליריחו בסמיטריילר השוקל כ-25 טון. בדרכי חזרה מיריחו לשכם, בשעה 12:00 בצהרים, הגעתי למחסום חווארה בכניסה המזרחית לשכם. חיכיתי במחסום כשעה וכשהגיע תורי לעבור, נמנע ממני החיילים את הכניסה והחלטתי לנסוע דרך כפר בורין הקרוב. מאחורי נסע בסמיטריילר נוסף, חברי מעמד' מסמאר.

נסעתי בכביש העוקף שעובר מול ההתנחלות יצהר. נסעתי בעלייה בערך קילומטר וחצי וכ-150 מטרים לפני הכניסה להתנחלות, הבחנתי במכונית אופל קאדט ספורטיבית בעלת שתי דלתות, בצבע כסף, מודל שנת 83 או 84. מכסה המנוע של הרכב היה פתוח ומולו עמד מתנחל חבוש כיפה, לבוש בחולצת טי כחולה ומכנסי גיינס כחולים. המתנחל נראה בערך בן 24.

כאשר התקרבתי לכניסה של ההתנחלות, סגר המתנחל את מכסה המנוע. לפתע הופיעו כ-15 מתנחלים שהתחבאו בתוך תעלת ניקוז מים פתוחה בצד הדרך. הם התקרבו לעברי והחלו ליידות אבנים גדולות לעבר הסמיטריילר. המשכתי לנהוג, אך מהירות הנסיעה לא עלתה על 30 קמ"ש מאחר שהסמיטריילר, כולל תכולתו, שקל כ-60 טון.

המתנחלים לבשו חולצות לבנות רחבות וחבשו כיפות. הם עמדו במרחק של כ-30 מטרים ממני והמשיכו

42. העדות ננתה על-ידי סאביה עבד אל-האדי ב-21.10.01.

כשלון מערכת אכיפת החוק

היערכות

בנוהל אכיפת החוק, תחת הפרק "מודיעין והערכת מצב", נקבע כי על המשטרה והצבא לקיים הערכות מצב, הן באופן קבוע והן באופן זמני, בנוגע לאירועים אלימים צפויים. בנוהל מצוין כי "לצורך זה, ישקלו הגורמים את מהות האירוע, היקפו, מעורבותם האפשרית של גורמים שאינם ישראלים, קיומה של סכנה לנפש או לרכוש, סכנת הסלמה אפשרית וכדומה".⁴⁸

הנוהל מתייחס גם לפעולות שיש לנקוט במקרים כאלו. פרק בספח הפרטני מתייחס במפורש לפעולות הכנה לאירוע שעניינו אכיפת החוק, כאשר קיים מידע מוקדם בגינו.⁴⁹ בין השאר נדרשת היערכות מראש, הקמת חפי"ק, תגבור בחיילים נוספים, והכרות שטח כ"שטח צבאי סגור", כאשר ניתן לאסור כניסה או יציאה מאותו שטח. כמו כן נקבע כי "במידת הצורך יוצבו באזור המיועד מבעוד מועד תצפיות וחסיונות רחוקות, למניעת הצטרפותם של מפירי חוק נוספים".

האירועים שתוארו בדו"ח זה משתייכים לדפוס קבוע החוזר על עצמו, ועל המשטרה והצבא לצפות כי פגיעה במתנחלים תביא לפעולות אלימות מצידם כלפי פלסטינים. נוהל אכיפת החוק מתייחס בדיוק למקרים מסוג זה ומפרט בדקדקנות כיצד על כוחות הביטחון להיערך. עם זאת, המקרים שהובאו בדו"ח זה מצביעים על כך שבכל הנוגע להיערכות מבעוד מועד, הנוהל אינו מיושם.

במהלך השנים מתחו גורמים רשמיים ביקורת חריפה על הגופים הממונים על אכיפת החוק על מתנחלים בשטחים. כבר בשנת 1981 הוקמה ועדה בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, יהודית קרפ, לצורך בדיקה של טיפול המשטרה בעבירות של מתנחלים. מסקנות הוועדה היו, בין השאר, כי קיימים ליקויים קשים בתחום אכיפת החוק זה וכי על המשטרה למצוא פיתרון דחוף לבעיה כדי למנוע התדרדרות ופגיעה בשלטון החוק.⁴³ בשנת 1994, בעקבות הטבח במערת המכפלה, הוקמה ועדת חקירה ממלכתית בראשות נשיא בית המשפט העליון, מאיר שמגר. גם ועדה זו מתחה ביקורת על אכיפת החוק על מתנחלים, מצד המשטרה והצבא כאחד.⁴⁴ לאחר פרסום מסקנות הדו"ח הוקם מחוז ש"י (שומרון ויהודה) של המשטרה והיועץ המשפטי לממשלה דאז, מיכאל בן יאיר, קבע נהלים מסודרים לאכיפת החוק בשטחים.⁴⁵

בשנת 1998 עידכן היועץ המשפטי לממשלה, אליקים רובינשטיין את הנהלים. בתגובה לביקורת שנמתחה מצד גורמים שונים על קיומם של נהלים אלה, אמר רובינשטיין, כי הם באו לתת פיתרון למצב מתמשך וחמור של תת-אכיפת חוק בשטחים.⁴⁶ בנהלים נקבע, בין השאר, כי המשטרה אחראית לאכיפת החוק בתוך היישובים הישראליים ובאירועים לגביהם יש מידע המאפשר היערכות מראש; צה"ל אחראי לטיפול באירועים מחוץ ליישובים ולאירועים בהם חיילים מגיעים ראשונים למקום.⁴⁷

מעדויות שגבה בצלם עולה כי נהלים אלה כמעט ואינם מיושמים, בכל השלבים. ההתעלמות הכמעט מוחלטת מהנהלים בולטת במיוחד בפעולות הנקמה שתוארו בדו"ח זה.

43. חקירת חשדות נגד ישראלים ביהודה ושומרון - דו"ח צוות המעקב, 1982.

44. דו"ח ועדת החקירה לעניין הטבח במערת המכפלה בחברון, ירושלים 1994.

45. לפירוט בנושא זה ר' בצלם, הסכמה שבשתיקה, עמ' 26-28.

46. "בפגישה עם מועצת יש"ע סירב רובינשטיין לבטל נהלים לאכיפת החוק בשטחים", הארץ, 5.5.98.

47. נוהל אכיפת החוק והסדר לגבי ישראלים מפרי חוק באיו"ש ובאוח"ע, ספטמבר 1998 (להלן: הנוהל).

48. סעיף 7 ב' לנהל.

49. סעיף 10 לנהל.

תגובה בזמן האירוע

שלנו (תושבי המוואסי), אבל התרשמתי שזה היה כדי לצאת ידי חובה. האווירה באופן כללי הייתה שלא פוגעים במתנחלים, בשום נסיבות שהן.

חייל ששירת בגדה המערבית תיאר לבצלם כיצד הבין שיש לנהוג כאשר מתנחלים תוקפים פלסטינים או פוגעים ברכושם.⁵² "בתור חייל - אסור לך לעשות כלום. אולי לצעוק עליהם ולהתקשר למשטרה. זה כי הם אזרחי ישראל. סיפרו לי שאחרי כמה זמן מפסיקים לעשות את זה, כי זה לא יעיל. עד שהשוטרים מגיעים, אין את מי לתפוס".

ב-15.7.01 נערך דיון בנושא "בעיות שונות באכיפת החוק באזור", בו השתתפו, בין השאר, היועץ המשפטי לממשלה, אלוף פיקוד מרכז ומפקד מחוז ש"י במשטרה. בדיון הוחלט כי יש להטמיע את נהלי אכיפת החוק שנכתבו על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ב-1998 "בתדריכים למפקדים ולחיילים המשרתים באזור".⁵³ למותר לציין כי הצורך בהנחייה כזו מלמד כי כרגע הנהלים אינם מוטמעים.

אינדיקציה לגישה הסלחנית של צה"ל כלפי פעילות בלתי חוקית של מתנחלים היא היחס של צה"ל לסוירים החמושים העצמאיים שמופעלים מעת לעת על ידי מתנחלים בכמה אזורים בגדה. גורמים שונים בצה"ל מסרו כי הם רואים פעילות זו בחומרה וכי סוירים אלה עלולים להתפתח למיליציות יהודיות בשטחים.⁵⁴ בתגובה לפניית בצלם מסר דובר צה"ל כי "הסוירים החמושים לא נעשים בשיתוף עם צה"ל. הצבא פועל להפסקת הפעילות". דובר צה"ל הוסיף כי צה"ל מנסה להפסיק פעילות בלתי חוקית זו "על ידי הסברה".⁵⁵ העובדה כי צה"ל מעדיף להתמודד עם פעילות חמושה מאורגנת, שהוא עצמו מגדיר כבלתי חוקית, על-ידי "הסברה" בלבד במקום לנקוט צעדים משמעותיים נגד המשתתפים בפעילות זו, מעידה באופן ברור על יחסו המזלזל לפגיעה של מתנחלים בפלסטינים.

מהעדויות שהובאו בדו"ח זה עולה כי המשטרה והצבא רחוקים מלפעול בהתאם לנהלים שקבע היועץ המשפטי לממשלה. הכישלון נראה לעין בכל השלבים:

משטרת ישראל אחראית, כאמור, על אכיפת החוק כלפי אזרחים ישראלים בשטחים כאשר קיים מידע מוקדם על האירוע או לאחר שהשוטרים מוזעקים למקום. נוהל אכיפת החוק קובע כי טיפול באירוע אלימות של מתנחלים יכלול פיזור הפגנות, מעצרים, הזזת כוחות, חסימה ואבטחה. בנוסף נקבע כי "המשטרה תהיה אחראית להפעלת אמצעי פיזור הפגנות, תוך שימוש באמצעים דוגמת כבאיות וגז מדמיע. בהיעדר כוח משטרה במקום, יופעלו האמצעים האלה על ידי צה"ל". מקרים שתוארו בדו"ח מראים בבירור כי המשטרה רחוקה מלמלא את חובתה: השוטרים הנוכחים בשטח אינם פועלים בצורה מספקת על מנת למנוע את מעשי האלימות ואת הפגיעה בפלסטינים.

חיילי צה"ל חייבים אף הם להתערב כאשר מתנחלים תוקפים פלסטינים ולהגן על המותקפים. למרות זאת, מהעדויות שהובאו לעיל, ומעדויות רבות נוספות שגבה בצלם, עולה כי במקרים רבים חיילים הנוכחים בזמן תקיפות כאלה אינם עושים דבר על מנת להפסיקן. לעתים החיילים אינם מתערבים גם אחרי בקשה מפורשת של הפלסטינים המותקפים; בכמה מקרים החיילים אף הצטרפו למעשי האלימות של המתנחלים.

נוהל אכיפת החוק חוזר ומדגיש את חובתם של חיילי צה"ל להגן על פלסטינים מפני מתנחלים וקובע כי "מפקדים וחיילים בצה"ל המוקיימים תעסוקה מבצעית באיו"ש ובאזח"ע יתודרכו על פי המפורט בנהל זה".⁵⁰ המצב בשטח, לעומת זאת, מראה כי הנהל כלל אינו מיושם ומעדויות שגבה בצלם מחיילים ששירתו בשטחים במהלך השנה האחרונה עולה כי הם כלל לא תודרכו לגבי. חייל מילואים ששירת ברצועת עזה במהלך החודשים האחרונים מסר בעדותו לבצלם כי:⁵¹

לגבי המתנחלים לא קיבלנו שום הוראות איך יש לנהוג כלפיהם, גם לא אם הם מתפרעים ופוגעים בפלסטינים. אמרו לנו באופן כללי שאנחנו אמורים להגן גם על הפלסטינים שנמצאים בגדה

50. סעיף 9 א' לנספח הפרטני של הנהל.

51. שם העד חסוי ושומר בבצלם. העדות נגבתה על-ידי רון שניידרמן ב-19.7.01.

52. שם העד חסוי ושומר בבצלם. העדות נגבתה על-ידי ליאור יבנה ב-30.7.01.

53. ר' תגובת המדינה לבג"צ 4647/01, המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, סעי' 21.

54. על נושא הסוירים החמושים ר' בצלם, הסכמה שבשתיקה, עמ' 24-25.

55. מכתב לבצלם מדובר צה"ל, 11.7.01.

- תובע מתחיל לטפל בתיק בין שישה ל-18 חודשים לאחר שהוגשה התלונה, מצב זה יוצר קשיים בהשלמת החקירה.
- על אף שבין הסיבות העיקריות להקמת יחידת התביעות המחוזית הייתה הטיפול בסכסוכי קרקעות, מאז הקמתה ב-1995 לא הוגש אף כתב אישום בנושא.
- ליחידה חסרים אמצעי עבודה בסיסיים כגון מחשבים, דבר הפוגם באופן קשה בפעילותה ובין השאר מעכב את הטיפול בכתבי אישום.

בסיכום קובע המבקר כי "מן הראוי, שהמשטרה והגורמים הרלוונטיים ייתנו את דעתם ויפעלו לתיקון מכלול הליקויים שהועלו בנושא אכיפת החוק".

בתשובת המדינה לעתירה לבג"צ בנושא אי-אכיפת החוק על מתנחלים אלימים, שהוגש ביוני 2001 על ידי המוקד להגנת הפרט, הסבירה המדינה כי המשטרה נתקלת בקשיים רבים בעת חקירה של מקרי אלימות של מתנחלים.⁵⁹ בין השאר, ציינה המדינה כי המשטרה נאלצת להתמודד עם חוסר שיתוף פעולה מצד חשודים ועדים, בקושי באיסוף ממצאים מזירות העבירה, בריבוי מעשי עבירה מצד ישראלים ופלסטינים ובקושי בגביית עדויות מחיילים הנתונים בעומס עבודה כבד.

אמנם, מדובר בקשיים אובייקטיביים, אולם כל כוח משטרה בעולם ובתוך גבולות הקו הירוק נתקל בקשיים דוגמת חוסר שיתוף פעולה של חשודים, דבר שאינו מונע מהם לפענח פשעים; תפקידה של המשטרה הוא להתגבר על קשיים אלה, וחובתה של הממשלה להקצות כוח אדם ומשאבים נוספים כאשר יש צורך בכך. מבקר המדינה, שחזקה עליו שהיה מודע לקשיים איתם נאלצת המשטרה להתמודד, לא סבר כי יש בקשיים אלה כדי להצדיק את אי אכיפת החוק על מתנחלים אלימים ודרש כי הליקויים יתוקנו.

יתרה מזו, דומה כי הקשיים האופייניים לאינתיפאדה, כמו קושי באיסוף ממצאים או העומס המוטל על חיילים שהיו עדים לביצוע עבירות, אינו פוגם באופן בולט בפעילות הרשויות כלפי חשודים פלסטינים ובמיצוי הדין עימם. השוואה כזו מצביעה על מדיניות של איפה ואיפה: כלפי פלסטינים החשודים בפגיעה בישראלים פועלת המערכת בנחישות, לא אחת תוך

החל בכך שמאפשרים לקבוצות גדולות של מתנחלים להיכנס ליישובים או שכונות פלסטיניות, כשמטרתם ברורה וגלויה, וכלה בכך שאותם מתנחלים יכולים להתנכל לתושבים ולפגוע ברכוש ללא הפרעה. פעולות הנקמה התרחשו בסמיכות של זמן ומקום לתקיפות מצד פלסטינים ולפיכך הייתה באזור לרוב נוכחות רבה של כוחות הביטחון. בחלק מהמקומות, כמו חברון וא-סאויה אף הוטל על תושבי המקום הפלסטינים עוצר, שלצורך אכיפתו נדרשת נוכחות צבאית רבה. גם עובדה זו לא הובילה לפעולה נחושה כנגד המתנחלים המתפרעים; העוצר רק סייע למתנחלים לפעול ללא הפרעה.

חקירה

מחוז ש"י של המשטרה הוקם במטרה לפתור את הליקויים בעבודת המשטרה בחקירות נגד מתנחלים. תפקידה של יחידת התביעות המחוזית הוגדר כניהול הליכי תביעה בעבירות של הפרת סדר מצד מתנחלים וסכסוכי קרקעות (מאוחר יותר החלה היחידה לטפל גם בתיקים הפליליים של ישראלים בשטחים).⁵⁶

בחינה של תפקודו של מחוז ש"י מאז הוקם אינה מצביעה על שיפור בטיפול בעבירות של מתנחלים או על מיצוי הדין עם עבריינים. בכמה מקרים לא נפתח כלל חקירה בטענה שלא הוגשה תלונה רשמית בנושא, למרות שלפי החוק המשטרה חייבת לפתוח בחקירה בכל מקרה בו נודע לה כי בוצעה עבירה. החקירות נמשכות זמן רב ואחוז גבוה מהתיקים נסגר בעילה של חוסר ראיות או של "עברייני לא נודע".⁵⁷

בדו"ח מבקר המדינה שהתפרסם בספטמבר 2001 נמתחה ביקורת חריפה על טיפול המשטרה בתיקי חקירה נגד מתנחלים.⁵⁸ מבדיקת המבקר עולים הנתונים הבאים:

- 75 אחוזים מתיקי החקירה שנפתחו נגד מתנחלים בעבירות הקשורות להפרת סדר בין 1998-2000 נסגרו, בעיקר מחוסר ראיות ומחוסר עניין לציבור, ולא הוגש בהם כתב אישום.
- 90 אחוזים מתיקי החקירה נגד מתנחלים שנפתחו בין החודשים ינואר לאוקטובר 2000 נסגרו.

56. ר' דו"ח מבקר המדינה, 52א, 23.9.01, עמ' 182.

57. ר' בצלם, הסכמה שבשת"קה, עמ' 32-33.

58. ר' דו"ח מבקר המדינה, 52א, 23.9.01, עמ' 180-196.

59. ר' תגובת המדינה לבג"צ 4647/01, המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, סעי' 15.

הפרה של זכויות האדם; כלפי ישראלים החשודים בפגיעה בפלסטינים, פועלת המערכת בסלחנות וללא השקעה של מאמץ ניכר לעין.⁶⁰

סיכום

ניתוח של תגובת הרשויות הישראליות לפגיעות של מתנחלים בפלסטינים מצביע על זלזול בוטה בחייהם של הפלסטינים וברכושם. זלזול זה בא לידי ביטוי לא רק בחוסר ההיערכות לאירועים, בעמידה מנגד בעת פגיעה של מתנחלים בפלסטינים ובחקירות כושלות ובלתי ממצות, אלא גם בהתעלמות המוחלטת מהביקורת של גורמים רשמיים על מערכת אכיפת החוק ומהמלצותיהם. גורמים אלה, החל מוועדת קרפ ב-1982 וכלה במבקר המדינה, עמדו על הליקויים במערכת אכיפת החוק בנוגע לעבירות של מתנחלים.

הממונים על אכיפת החוק על מתנחלים מודעים, אם כך, היטב לעובדה שהמערכת אינה פועלת כראוי. בתגובה למסקנות דו"ח בצלם "הסכמה שבשתיקה", אישר השר אפרים סנה, שכיחן בזמן כתיבת הדו"ח כסגן שר הביטחון הממונה בין השאר על הקשר עם אוכלוסיית המתנחלים, כי מתנחלים מתפרעים אינם

מטופלים על ידי המערכת בחומרה הראויה.⁶¹ מח"ט חברון, אל"מ נעם תיבון, אמר לאחר התפרעויות של מתנחלים בעיר בסוף מארס 2001 כי "החוק כאן חסר שיניים לחלוטין. אין לי שום אמצעי להרחיק את החוליגנים מכאן".⁶² ניצב שחר איילון, מפקד מחוז ש"י, הודה כי "אירועים פליליים בהם מטפלת המשטרה בנתניה בכמה שעות, נמשכים בקריית ארבע ובחברון במשך שנה".⁶³

למרות ההכרה של גורמים רשמיים כי החוק אינו נאכף על מתנחלים אלימים, עד היום לא נעשה כל מאמץ משמעותי על-מנת לשפר את המערכת ולמנוע פגיעה בפלסטינים. בדיון בנושא אכיפת החוק בשטחים, שהתקיים ביולי השנה בהשתתפות היועץ המשפטי לממשלה, אלוף פיקוד מרכז ומפקד מחוז ש"י, הוחלט, בין השאר, כי יש להמליץ לתגבר את כוחות מחוז ש"י.⁶⁴ לבצלם לא ידוע אם המלצה זו יושמה, אך העובדה כי דיון כזה התקיים רק קרוב לשנה לאחר פרוץ האינתיפאדה, ולאחר מאות התקפות אלימות של פלסטינים על-ידי מתנחלים, מצביעה באופן ברור על כך שנושא זה אינו מקבל משקל משמעותי אצל הממונים על מערכת אכיפת החוק.

60. להשוואה של נתוני חקירה והעמדה לדיון במקרים בהם פלסטינים הרגו ישראלים לעומת מקרים בהם ישראלים הרגו פלסטינים,

ר' בצלם, הסכמה שבשתיקה, עמ' 34-35.

61. הדברים נאמרו בראיון בתוכנית "בוקר טוב ישראל", גלי צה"ל, 22.3.01.

62. "מח"ט חברון כועס על המשטרה, על המתנחלים ועל הסכם חברון", הארץ, 3.4.01.

63. "רבים בחברון חושבים שצריך לקחת את החוק בידיים", מעריב, 20.7.01.

64. ר' תגובת המדינה לבג"צ 4647/01, המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, סעי' 21.

מתנחלים בפלסטינים במסגרת פעולות נקמה. לנושא זה יפים הדברים שנכתבו על-ידי ועדת שמגר:⁶⁵

קבלת גישה כזו [של הכשר לתגובות שכנגד] עלולה לערער את יסודו של החוק והסדר. אין תחליף להשלטת החוק על ידי מי שהוא מוסמך לעשותו. הגשמת האחריות הפלילית מסורה לריבון ולו בלבד. הפקעת הענישה ממנו והפקדתה בידי יחיד או קבוצה של בלתי מורשים לכך היא מרשם בדוק לאנרכיה.

בצלם קורא לרשויות הישראליות:

- להיערך מראש על מנת למנוע את התרחשותן של פעולות נקמה מהסוג שתואר בדו"ח, ולפעול באופן מיידי על מנת לסיימן, בהתאם להוראות נוהל אכיפת החוק שפירסם היועץ המשפטי לממשלה;
- לתדרך את כל החיילים המשרתים בשטחים לגבי האמור בנוהל לגבי חובתם להגן על פלסטינים כאשר מתנחלים פוגעים בהם. יש לנקוט בצעדים נגד חיילים הפועלים בניגוד לנוהל ונגד מפקדים אשר אינם מטמיעים את הנוהל ביחידותיהם;
- לפעול לשיפור מערך החקירות של משטרת מחוז ש"י. על המשטרה לחקור כל חשד לאלימות של מתנחלים כלפי פלסטינים בעילות וללא אפלייה;
- לתגבר את מערך הכוחות במשטרת מחוז ש"י ולהעביר לה תקציבים על-מנת לשפר את תפקודה, בין השאר בעקבות ממצאי מבקר המדינה.

במהלך האינתיפאדה הנוכחית אירעו מאות מקרים בהם תקפו מתנחלים תושבים פלסטינים ברחבי השטחים, החל מחסימת כבישים לתנועת כלי-רכב פלסטינים וכלה בפיגועי ירי בהם קופחו חיי אדם. בשורש תופעה זו נמצא כישלון מערכת אכיפת החוק הישראלית - משטרת ישראל וצה"ל - בהתמודדות עם מעשי אלימות אלה.

כישלון זה צורם במיוחד בהתמודדות עם אירועים מהסוג שתוארו בדו"ח זה. רובם המכריע של אירועים אלה היה יכול להימנע לו נערכו כוחות המשטרה והצבא כראוי ועשו מאמץ למנוע את הצפוי מראש. גם לאחר שמתנחלים החלו לתקוף פלסטינים ולפגוע ברכושם לא עשו כוחות הביטחון מאמץ אמיתי כדי לעצור אותם.

היעדר התגובה של הרשויות הישראליות להתקפות החוזרות ונשנות של פלסטינים על-ידי מתנחלים, מצביע על זלזול מחפיר בחיי הפלסטינים וברכושם ומעביר מסר של לגיטימציה למעשים אלה. המתנחלים המשתתפים במעשי האלימות מודעים היטב לכך שלא יינקטו נגדם צעדים משמעותיים, אם בכלל, ופועלים בגלוי מול מצלמות הטלוויזיה. במדיניות זו מאפשרת המדינה את המשך הפגיעה בחפים מפשע ומועלת בחובתה, ככוח הכובש בשטחים, להגן על האוכלוסייה הפלסטינית.

פגיעה של פלסטינים במתנחלים מהווה הפרה בוטה של המשפט הבינלאומי ועל כל הצדדים לעשות ככל שביכולתם, במגבלות החוק, למנוע פגיעה באזרחים. אולם פגיעה כזו אינה יכולה להכשיר פגיעה של

65. דו"ח ועדת החקירה לעניין הטבח במערת המכפלה בחברון, ירושלים 1994, עמ' 168.

תגובת דובר צה"ל

לישראל	הגנה	צבא
צה"ל	דובר	חטיבת
ציבור	קשרי	ענף
9 ת"א	בן אב"י	רח' איתמר
01000		ד.צ.
03-6080339/40		טלפון:
03-6080334		פקס:
1506	-	זכ
2001	באוקטובר	15

לכבוד
"בצלם" - גב' קורין דגני

הנדון: תשובה לדו"ח "בצלם" בנושא מעשי נקמה של מתיישבים כלפי פלסטינים

שלום רב,

להלן התייחסותנו לדו"ח "בצלם" בנושא שבנדון-

צה"ל בשיתוף עם גורמי ביטחון נוספים, כגון מג"ב ומשטרת ישראל, פועלים על מנת למנוע התנהגות אלימה של מתיישבים כלפי אוכלוסייה פלסטינית. לאור אירועי העבר הפיקו הכוחות בשטח לקחים ומסקנות והם נערכים להפרות סדר של יהודים מבעד מועד לאחר אירועים אלימים מצד פלסטינים, מתגברים כוחות בנקודות בהן עלול להיווצר חיכוך בין המתיישבים לפלסטינים ואף מזמנים תגבור מגורמי ביטחון נוספים, על מנת להיערך למתרחש ולמזער את הנזק האפשרי. יש לציין כי במקרים בהם עולה חשד כי חיילים לא מנעו התנהגות אלימה של מתיישבים כלפי אוכלוסייה פלסטינית נערך בירור בדבר נסיבות המקרה ונקטים הצעדים המתאימים כנגד האחראים. בין היתר, מתבצע טיפול משמעת/ פיקודי. במקרה בו נמצאה חריגה חמורה, אף הוגש נגד החיילים כתב אישום לבית דין צבאי. חיילי צה"ל מחונכים לשמור על כבוד האדם ורכשו. בפיקוד מרכז בפרט נעשית הסברה לחיילים ומושם דגש בנושא. יש לציין כי החיילים נמצאים בלחימה מזה כשנה וחלק מן המקרים הנם תוצאה ישירה של אירועים אלימים בשטח.

בברכה,

אדיר חרובי, סגן-אלוף
ראש ענף קשרי ציבור

* לבקשת בצלם הבהיר דובר צה"ל כי כתב האישום המצוין בתגובה עסק במקרה בו חיילים היכו פלסטינים, ולא באי מניעת אלימות מתנחלים.

תגובת המשטרה

מטה מחוז ש"י
ל ש כ ה
טל: 02-6279200
פקס 02-6279239
31 אוקטובר 2001
י"ד חשון תשס"ב
רא / 01 - 475

אל :

הנדון: "דין לעצמם מדו"ח בצלם" - התייחסות

1. לארועים המתוארים בדו"ח ניתנו תגובות מטעם המחוז בעת קבלתם-
אנו עומדים אחרי מתן התשובות הללו גם כיום.
2. נוחל אכיפת החוק שפירסם היועמ"ש לממשלה ידוע ומוכר היטב, הנוהל משונן בכל פורום ברמות שונות במחוז ואנו פועלים על פי הדו"ח. בעניין הטמעתו בקרב גורמי צה"ל אנו לא הגורם שאמור לחשיב ביחס לכך.
3. מערך החקירות במחוז נימצא כל העת בתהליך שיפור, יעולו והתמקצעותו וזאת כדי להביא לגילויים של מבצעי העבירות.
4. בנוגע לאירועי הירי לעבר פלסטינים, שלכאורה מיוחסים ליהודים, מפקד המחוז ניצב שחר איילון הגדיל מאוד את צוות השוטרים והחוקרים המטפלים באותם אירועים והעמיד את החקירה בעדיפות עליונה.
5. הנחיית פיקוד מחוז ש"י ליחידותיו הינה חד משמעית :
עם קבלת הודעה על חשד לביצוע עבירה יש לפתוח בחקירה **לא לתר**.
אין הדבר אומר שסופה של חקירה שכזו תביא לאיתור החשודים והבאתם לדין. עדותו של מתלונן פלשתינאי שנפגע כתוצאה מעבירה כלפיו הינה אכן יסוד לבניית מסכת ראיות לבית המשפט, ללא עדות נפגע כמעט ולא ניתן להוכיח אשמה כלפי חשוד. על כן לעדות שכזו משקל ראייתי רב וחשיבות מכרעת.
עדות בפני בימ"ש ישראלי של הפלשתינאים באזור בעייתי בעיקר בשל חששם כי יחשדו בשת"פ עם גורמים ישראלים.

6. ככל אזור איז"ש פרוסים משרדיי תיאום וקישור D.C.O שם אמורים לשהות גורמים פלשתינאים וישראלים בכפיפה אחת, שם אמורים הפלשתינאים למסור תלונות בשפתם הם. לצערנו מאז אוקטובר 2000 נטשו הגורמים הפלשתינאים את משרדיהם ונותק שיתוף הפעולה והתיאום גם כמו בהרבה תחומים אחרים. יחד עם זאת הנציגות המשטרתית בכל המשרדים נותרה בעינה. הפלשתינאים למדו להגיע ישירות ולכן אין להם צורך להגיע לתחנות בישובים הישראלים. הטענה כאילו הפלשתינאים אמורים להגיע לתחנות משטרה שממקומות בישובים ישראליים אינה נכונה לחלוטין. בקשתנו מאז ומתמיד שהפלשתינאים יגיעו לפחות לאותם משרדי תיאום וקישור ויחקרו שם ע"י חוקרים מהמחוז. לדעתנו והערכתנו גורמי שלטון פלשתינאים מונעים מאותם אזרחים את הופעתם הנדרשת. אנו יכולים להצביע על פניות רבות שלנו דרך גורמי התיאום והקישור להביא להופעת גורמים פלשתינאים, הזמנת עדים לבימ"ש, בקשות שאינן נענות.

7. להלן מספר נתונים שמשקפים את פעולות המחוז בתחום זה: בשנת 2000 טופלו 356 תלונות של פלשתינאים נגד ישראלים בעבירות שונות לעומת 324 בשנת 1999 באזור שומרון נתגלו 53% מהמקרים ובאזור חברון למעלה מ- 70%. רמת גילויים זו הינם מהגבוהות במשטרת ישראל. הנתונים מצביעים על רצינות, נחישות ותשומת לב יתרה תוך השקעת מאמצים משולבים בחקירת המקרים וזאת בתנאים מורכבים, מסוכנים וללא שיתוף פעולה משני הצדדים הנחקרים. לעומת זאת אנו יכולים להצביע על עליה של יותר מ-40% מאז אוקטובר 2000 בעבירות בטחון קשות קשות הכוללות ידוי אבנים, בקבוקי תבערה, הנחת מטענים ופיגועי ירי קשים נגד ישראלים באיז"ש, המדובר באלפי מקרים.

בברכה,

רפי יפה רפ"ק
דובר ממ"ז